

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

Standardy kvality v penitenciární péči

Diplomová práce

2023

Věra Janáková

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

Standardy kvality v penitenciární péči

Diplomová práce

Autor: Věra Janáková

Studijní program: N6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Bc. Věra Janáková
Studium:	U2032
Studijní program:	N6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce
Název diplomové práce:	Standards of quality in penitentiary care
Název diplomové práce AJ:	Standards of quality in penitentiary care

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem diplomové práce bude zjistit informovanost sociálních pracovníků ve věznicích o standardech kvality, a jaký je jejich postoj k plánované implementaci standardů kvality do praxe. V diplomové práci bude využit kvantitativní výzkum, kdy nástrojem šetření budou dotazníky.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence Webové stránky VS ČR ? www.vscz.cz
Vnitřní řád věznice Světlá nad Sázavou a jiné interní materiály BAJCURA, Lubomír. Práva vězně: od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody. Praha: Grada, 1999. Právo pro každého (Grada). ISBN 80-7169555-6. MUSIL, Libor, Pavel BAREŠ a Jana HAVLÍKOVÁ, ed. Výkon profese sociální práce v systémech sociální ochrany ČR. Praha: VÚPSV, 2017. ISBN 978-80-7416-240-4. MATOULEK, Josef a Helena SEJKOROVÁ. Právní rádce odsouzeného. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-89-9. BICKOVÁ, Lucie. Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2011. ISBN 978-80-904668-1-4.

Zadávající pracoviště:	Ústav sociální práce, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D.
Oponent:	doc. PhDr. Ing. Emília Janigová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	30.4.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením své vedoucí diplomové práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Ledči nad Sázavou dne

podpis:.....

Poděkování:

Touto cestou bych ráda poděkovala Mgr. et Mgr. Radce Janebové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, cenné rady, trpělivost a čas, který mi věnovala. A také všem, kteří mě podporovali a pomáhali mi při studiu.

ANOTACE

JANÁKOVÁ, Věra. *Standardy kvality v penitenciární péči*. Hradec Králové, 2023. 106 stran. Diplomová práce. Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, Vedoucí práce: Mgr. et. Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

Tato diplomová práce se věnuje Standardům kvality v penitenciární praxi. Z důvodu zvoleného tématu je práce inspirována Standardy kvality sociálních služeb, které jsou dnes již běžnou součástí zařízení sociálních služeb a poskytují informace, osvětlu a postupy, které jsou cenné nejen pro sociální pracovníky a pro pracovníky v sociálních službách, ale i ostatním zaměstnancům a široké veřejnosti. Vzhledem k tomu, že při výkonu sociální práce ve vězeňství často rezonuje problematika sjednocení postupů, rozhodla jsem se spojit sociální práci ve vězeňství a metodiku pro zařízení poskytující registrovanou sociální službu.

V teoretické části budou nejprve vymezeny klíčové pojmy, které jsou opěrnými pilíři při provedení výzkumné části této diplomové práce. Budou zde vymezeny oblasti příjmu klientek do věznice, jednání, plánování a vyhodnocování s klientkami v průběhu výkonu trestu odnětí svobody, dále bude popsána návaznost na externí organizace a legislativa a interní předpisy pro činnost sociální pracovnice/pracovníka. Diplomová práce se opírá o dostupné interní materiály, legislativu, odbornou literaturu věnující se výše uvedeným oblastem a mou vlastní zkušenost sociální pracovnice věznice.

Ve výzkumné části se budu zabývat popisem metodologie výzkumu, tedy kvalitativnímu výzkumu. Výzkum bude realizován mezi odbornými zaměstnanci oddělení výkonu vazby a trestu Věznice Světlá nad Sázavou, kde pracuji. Konkrétně oslovím vychovatele a vychovatelky, sociální pracovnice, speciální pedagožky a speciálního pedagoga a psycholožky a psychologa. Výběr je záměrný, neboť pohled a potřeby všech zmíněných je pro tvorbu metodiky neodmyslitelnou součástí, pokud má být užitečným informačním materiálem i návodem při práci nejen pro sociální pracovníky, ale i ostatní zaměstnance.

Klíčová slova: Výkon trestu odnětí svobody, penitenciární praxe, standardy kvality.

ANNOTATION

JANÁKOVA, Vera. Quality standards in penitentiary care. Hradec Králové, 2023. 106 pp. Thesis. Faculty of Arts, University of Hradec Králové. Supervisor: M.Sc. etc. M.Sc. Radka Janebová, Ph.D.

This diploma thesis is devoted to Quality Standards in penitentiary practice. Due to the chosen topic, the work is inspired by the Social Service Quality Standards, which are now a common part of social service facilities and provide information, education and procedures that are valuable not only for social workers and workers in social services, but also for other employees and the general public. Given that the issue of unification of procedures often resonates in the performance of social work in prisons, I decided to combine social work in prisons and methodology for facilities providing registered social services.

In the theoretical part, the key concepts that are the pillars of the research part of this thesis will be defined first. Areas of admission of female clients to prison, negotiation, planning and evaluation with female clients during the execution of a prison sentence will be defined here, and the connection to external organizations and legislation and internal regulations for the activities of the social worker will be described. The diploma thesis is based on available internal materials, legislation, professional literature dedicated to the above areas and my own experience as a prison social worker.

In the research part, I will deal with the description of the research methodology, i.e. qualitative research. The research will be carried out among professional employees of the Detention and Punishment Department of Světlá nad Sázavou Prison, where I work. Specifically, I will address educators, social workers, special pedagogues and special pedagogues and psychologists. The selection is deliberate, as the perspective and needs of all those mentioned is an integral part of the creation of the methodology, if it is to be a useful informational material and work guide not only for social workers, but also for other employees.

Keywords: Imprisonment, penitentiary practice, quality standard

OBSAH

Seznam zkratk	10
Úvod	11
I. Cíl práce a metodika zpracování	12
II. TEORETICKÁ ČÁST	15
Vymezení základních pojmů	15
1 PŘÍJEM KLIENTEK	17
1.1 Klienti věznic	17
1.2 Přemístění do kmenové věznice	18
1.3 Nástupní oddíl věznice	19
1.4 SARPO	20
1.5 Vnitřní pravidla pro příjem klienta do věznice	22
2 Jednání, plánování a vyhodnocování s klientem ve VTOS	26
2.1 Program zacházení	27
2.2 Plánování, prevence a intervence	29
2.3 Empowerment	33
2.4 Vnitřní pravidla pro jednání, vyhodnocování a plánování s klientem po dobu VTOS	34
3 Návaznost na externí organizace	37
3.1 Výstupní poradenství.....	37
3.2 Externí organizace spolupracující s klientkami ve Věznici Světlá nad Sázavou	38
3.3 Postpenitenciární péče.....	39
3.4 Vnitřní pravidla pro spolupráci s externími organizacemi	40
4 Legislativa a interní předpisy pro činnost sociálního pracovníka	42
4.1 Kvalifikační a jiné předpoklady pro činnost sociálního pracovníka	42
4.2 Náplň práce sociálního pracovníka	43
4.3 Prostředí a podmínky pro spolupráci sociálního pracovníka s klientem ve VTOS	45
4.4 Vnitřní pravidla pro činnost sociálního pracovníka ve věznici	46
SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	48

III. EMPIRICKÁ ČÁST	49
5 Příprava a realizace výzkumu	49
5.1 Formulace hlavního a dílčích cílů	49
5.2 Zvolená výzkumná strategie.....	51
5.3 Transformace dílčích cílů do tazatelských otázek.....	53
5.4 Strategie volby výzkumného souboru	57
5.5 Popis průběhu sběru dat	58
5.6 Způsob zpracování získaných dat.....	60
5.7 Etická a jiná rizika výzkumu.....	61
6 POPIS A INTERPRETACE ZJIŠTĚNÍ.....	63
6.1 Dílčí cíl 1.....	63
6.2 Dílčí cíl 2.....	70
6.3 Dílčí cíl 3.....	75
6.4 Dílčí cíl 4.....	78
6.5 Dílčí cíl 5.....	81
6.6 Dílčí cíl 6.....	83
7 SHRUTÍ VÝZKUMNÉ ČÁSTI	85
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	91
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	91
SEZNAM ZÁKONŮ	92
SEZNAM INTERNÍCH PŘEDPISŮ VS ČR A VĚZNICE SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU	92
SEZNAM TABULEK.....	94
SEZNAM PŘÍLOH	94

Seznam zkratek

VTOS = výkon trestu odnětí svobody

TO = tazatelské otázky

DC = dílčí cíl

SP = sociální pracovník/pracovnice

VV = vazební věznice

VTOS = výkon trestu odnětí svobody

NO = nástupní oddíl

VS ČR = Vězeňská služba České republiky

NGŘ = nařízení generálního ředitele

VŘ = vnitřní řád

ČRD = časový rozvrh dne

OVVaT = Oddělení výkonu vazby a trestu

SARPO = souhrnná analýza Rizik a Potřeb odsouzených

Úvod

Standardy kvality známe především jako Standardy kvality sociálních služeb. Dříve velice odmítaným tématem v sociálních službách, avšak dnes již běžnou součástí praxe. Standard nám říká, že je něco v určité úrovni a kvalita, že chceme, aby ta úroveň byla co nejlepší cestou pro klienty či klientky i zaměstnance zařízení. Primárním důvodem ke zvolení tématu **Standardy kvality v penitenciární praxi** je mé zaměstnání v ženské Věznici Světlá nad Sázavou a také má osobní zkušenost z dob působení v sociálních službách v období jejich implementace do praxe. Dalším motivem je vlastní aktivita v oblasti sociální práce s odsouzenými, především z důvodu nedostatečného legislativního ukotvení sociální práce ve vězeňství a chybějící metodiky, která by pomohla sociálním pracovníkům či pracovnícím při každodenní činnosti. Věznice nejsou povinné mít zpracované Standardy kvality, jako je tomu v sociálních službách, neboť nemají registrované sociální služby.

Osobně vnímám velké rozdíly ve výkonu sociální práce ve věznicích napříč celou Českou republikou. Při setkávání zaměstnanců či setkávání sociálních pracovníků a pracovníků z věznic vždy rezonuje potřeba sjednotit se, alespoň v rámci věznice a nejlépe ve všech věznicích. Další potřebou, která je často zmiňovaná ze strany ostatních zaměstnanců, je vědět co sociální pracovníci a pracovníci vlastně vykonávají. Tyto potřeby se mi staly motivací k tomu, zajímat se a zjistit v rámci výzkumu skutečné potřeby zaměstnanců věznice i požadavků, které jsou kladeny ze strany věznice.

Přínosem výzkumu v rámci diplomové práce může být především zjištění, zda metodika, která je inspirovaná Standardy kvality sociálních služeb je uchopitelná pro sociální pracovníky a pracovníce ve věznicích, zda může být nápomocna při jejich běžných pracovních činnostech a zároveň být zdrojem informací pro ostatní zaměstnance či nové i stávající sociální pracovníky a pracovníce.

I. Cíl práce a metodika zpracování

Činnost sociálních pracovníků a pracovníc směřuje jednoduše k pomoci člověku, proto je řízena širokým spektrem legislativy či interních předpisů, aby se lépe orientovali při posouzení a vyhodnocení situace klienta či klientky a našli vhodný postup. Věznice je rizikové prostředí, je tam práce s pachateli a pachatelkami zvláště závažných trestných činů násilného charakteru, ale i s poruchami osobnosti, kdy hrozí vysoké riziko například napadení nebo ohrožení našich blízkých a ohrožení našeho soukromí. V těchto situacích je důležité mít oporu a bezpečí například v metodickém materiálu, který řeší určité situace a nabízí i více možných řešení. Zajímá mne, co sociální pracovníky a sociální pracovnice při jejich výkonu ovlivňuje a jak vnímají standardy kvality a případnou implementaci do penitenciární praxe, možná jde jen o obavy a předsudky, možná ne, možná ve vězeňském prostředí nejsou uchopitelné.

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit potřeby zaměstnanců pro tvorbu vybraných metodik Věznice Světlá nad Sázavou, které budou součástí standardů kvality v penitenciární praxi pro výkon sociální práce.

Aby byl hlavní cíl naplněn, stanovila jsem šest dílčích cílů, které jsou dále rozděleny do dílčích cílů třetího řádu. Chtěla bych zpracovat podklady pro tvorbu metodiky pro příjem klientů do věznice dle standardu č. 3 (*dílčí cíl 1*), zpracovat podklady pro tvorbu metodiky pro jednání, plánování a vyhodnocování s klientkami v průběhu VTOS ke standardu č. 4 (*dílčí cíl 2*), zpracovat podklady pro tvorbu metodiky pro návaznost na externí organizace dle standardu č. 8 (*dílčí cíl 3*), zpracovat podklady pro tvorbu metodiky pro personální zajištění výkonu sociální práce dle standardu č. 9 (*dílčí cíl 4*), zpracovat podklady pro tvorbu metodiky pro profesní rozvoj zaměstnanců dle standardu č. 10 (*dílčí cíl 5*) a zpracovat podklady pro tvorbu metodiky pro prostředí a podmínky spolupráce s klientkami dle standardu č. 13 (*dílčí cíl 6*).

Práce je rozdělena do několika částí. **Teoretická část** je zpracována za použití relevantní odborné literatury, legislativy, interních materiálů Věznice Světlá nad Sázavou s ohledem na zvolené téma a mé osobní zkušenosti v roli sociální pracovnice v oblasti vězeňství. **V první kapitole** se zaměřím na vymezení základních pojmů, které se týkají primární intervence a sociální diagnostiky v prvních chvílích od uvěznění. V rámci

podkapitol se budu věnovat přemístění a **příjmu** do kmenové věznice, nástupnímu oddílu, zpracování komplexní zprávy v programu SARPO a aktuálním vnitřním předpisům, které ovlivňují činnost sociálních pracovníků a pracovnic.

Ve druhé kapitole teoretické části diplomové práce se budu věnovat základním pojmům v oblasti přímé práce s klientkami v **průběhu výkonu trestu odnětí svobody**, a tím je program zacházení, plánování a prevence, dále pojem empowerment a také dostupným interním pravidlům, které souvisí s činností sociálního pracovníka a sociálních pracovnic ve výše zmíněných oblastech.

Třetí kapitola diplomové práce bude obsahovat pojmy pro nejdůležitější a také nejintenzivnější část výkonu trestu odnětí svobody pro klientky věznice Světlá nad Sázavou a tou je příprava na **propuštění z výkonu trestu**. V této oblasti se zaměřím na popis výstupního poradenství, spolupráci s externími organizacemi, postpenitenciární péči a opět zakončím kapitolu dostupnými interními pravidly, které v této fázi výkonu trestu doprovází sociálního pracovníka a sociální pracovnice.

Čtvrtá kapitola se bude věnovat **legislativě a interním předpisům** vztahujících se k činnosti sociálních pracovnic a pracovníků. V této kapitole se budu věnovat **kvalifikačním** a jiným předpokladům pro **činnost sociální pracovnice/pracovníka**. Dále popíšu náplň práce sociální pracovnice/pracovníka. Zaměřím se na prostředí a podmínky pro spolupráci sociálního pracovníka s klientem ve VTOS a na závěr shrnuť dostupných interních pravidel v této oblasti.

Další částí mé diplomové práce je **část výzkumná**, která bude obsahovat formulování hlavního cíle, dílčích cílů, výzkumnou strategii, transformaci dílčích cílů do tazatelských otázek, průběh a postup sběru dat, případná rizika výzkumu a interpretování zjištěných dat. Pro dosažení cílů výzkumu bude použit kvalitativní výzkum a zvolenou metodou budou polostrukturované interview, které budou realizovány v kancelářích zaměstnanců Věznice Světlá nad Sázavou. Dále bude současně s polostrukturovaným interview použita metoda pozorování.

Tato práce je určena především sociálním pracovníkům a pracovnicím věznic, kteří se při své každodenní činnosti setkávají s nedostatečným legislativním ukotvením, s roztržitostí pracovních činností a nedostatečným metodickým podkladem. Mají ze

strany společnosti za úkol ji chránit prostřednictvím resocializování odsouzených mužů či žen, ale sami nejsou dostatečně chráněni prostřednictvím výše zmíněných podkladů. Dále by tato práce mohla být přínosem také ostatním zaměstnancům věznic, vedení věznic, Generálnímu ředitelství Vězeňské služby, studentům sociální práce či jiných humanitních oborů, aby mohli lépe pochopit současné vnímání sociální práce ve věznicích a primárně potřeby zaměstnanců. Pokud bude zjištěno, že Standardy kvality jsou uchopitelné pro penitenciární praxi a mohly by být přínosem, pak bude za využití výzkumu mé práce vypracovaná zkušební metodika, která se bude moci dále upravovat a vyvíjet dle potřeb věznice a zaměstnanců s ohledem na profesionální přístup ke klientům věznice.

Při vyhledávání informací k tématu Standardy kvality v penitenciární praxi jsem zjistila, že podobným tématem se zabývalo Ministerstvo práce a sociálních věcí v rámci monitorování kvality služeb sociální práce v České republice, i sociální práce ve vězeňství. Výzkum byl realizován týmem Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, kdy jedním z výstupů jejich projektu byl „Souhrn kritérií a indikátorů“ pro výše uvedené monitorování. Výstupem mělo být mimo jiné, i zda jsou indikátory platné i pro úsek výkonu sociální práce, ve kterém působíme. Jiné výzkumy či konkrétně zpracovanou metodiku dle standardů jsem nenašla, domnívám se, že by tato diplomová práce mohla být přínosem pro Vězeňskou službu České republiky, konkrétně pro sociální pracovníky a pracovnice při práci s klienty a klientkami věznic, jejich nadřízené, také pro odborné i jiné zaměstnance Věznice Světlá nad Sázavou a jiných věznic, dále pro studenty a studentky, kteří se zabývají podobným tématem i široké veřejnosti.

II. TEORETICKÁ ČÁST

V první kapitole se za použití odborné literatury a dalších materiálů budu věnovat vymezení cílové skupiny, popisu příjmu klientek do věznice, tedy jejich přemístění z nástupních věznic do kmenové věznice, v tomto případě do Věznice Světlá nad Sázavou, popisu nástupního oddílu, zpracování souhrnné analýzy rizik a potřeb odsouzených (zkráceně SARPO) a v závěru kapitoly budou vyjmenovaná dostupná vnitřní pravidla Věznice Světlá nad Sázavou v rámci při příjmu nových klientek.

Vymezení základních pojmů

- **Výkon trestu odnětí svobody** je ukládán soudem, po spáchání trestné činnosti, kdy dochází k uvěznění a odsouzený je na určitý čas a na určitém místě prinucen zůstat. Tento trest je považován za metodu, která má za hlavní cíl ochránit společnost a napravit pachatele trestné činnosti. Trest je dle Kratochvíla „*právní následek trestného činu představující jeden z prostředků realizace ochranné funkce trestního práva, ukládaný na základě zákona výlučně trestním soudem, zahrnující v sobě určitou újmu pro pachatele a vyjadřující negativní hodnocení pachatele a jeho činu, jehož výkon je vynutitelný státní mocí*“ (Kratochvíl a kol., 2009:471).
- **Penitenciární praxe** je zaměřena především na **kontinuální činnost zaměstnanců** věznic, má za cíl resocializovat odsouzené a od prvního dne započít přípravu na propuštění. Je nutné vést odsouzené k takovým aktivitám a činnostem, které posilují pozitivní návyky a prohlubují aktivní přípravu na život ve společnosti s dodržováním zákonných norem. Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, § 75 říká, že věznice mají „*vytvářet předpoklady k tomu, aby odsouzení mohli po propuštění z výkonu trestu plynule přejít do soběstačného života v souladu se zákonem. Přitom úzce spolupracují s příslušnými orgány sociálního zabezpečení, zejména jim poskytují včas potřebné informace a umožňují jim průběžný kontakt s odsouzeným.*“ (Zákony pro lidi, 2023)
- **Standardy kvality** jsou souborem kritérií a jsou dále rozděleny na tři oblasti. Jednou oblastí jsou standardy **procedurální**, dále **personální** a třetí oblastí jsou

standards **provozní**. Případné standardy pro penitenciární praxi se primárně inspirují ze standardů kvality pro sociální služby. „*Standardy vyžadují pojmenování a popsání pracovních postupů, které mohly být dosud vykonávány zcela samozřejmě, bez ukotvení ve vnitřních předpisech organizace*“ (Scháněl, 2007:84).

1 PŘÍJEM KLIENTEK

Příjmem klientek a klientů začíná kontinuální činnost všech zaměstnanců věznice. Klientky a klienti sebou přinášejí různé problémy, návyky, kulturní zvyklosti, ale také povinnosti, závazky, a jiná specifika. Období přijetí i krátce po něm, je velice náročné, protože uvězněním dochází ke ztrátě především svobody a volného pohybu, ale i omezení kontaktů s rodinou a blízkými, umístění dětí například do dětských domovů a také obavy z prostředí věznic a nevědomosti co je čeká. Proto je velice důležité předávání informací hned od začátku ať už jde o práva a povinnosti, či možnosti a postupy.

Vzhledem k tomu, že místem pro získání podkladů, a i realizaci následného výzkumu bude ženská věznice, budu v textu diplomové práce používat nejčastěji ženský rod, u obecných informací může být zmíněno v rámci gender. Celá tato kapitola je provázána s DC 1, kde budu zpracovávat podklady pro tvorbu metodiky pro příjem klientů do Věznice Světlá nad Sázavou.

1.1 Klienti věznic

- **Osoba**, která je z rozhodnutím soudu **nepodmíněně odsouzená k vykonání trestu odnětí svobody** je do nástupní věznice přijata po ověření totožnosti a po předložení určitých dokumentů:
 - *„písemného nařízení výkonu trestu, vydaného soudem na jeho základě,*
 - *písemné výzvy k nastoupení do výkonu trestu vydané soudem,*
 - *písemného příkazu k dodání odsouzeného do výkonu trestu vydaného soudem, které musí být opatřeny podpisem soudce, příp. pověřeného soudního úředníka a úředním razítkem soudu.“* (Vězeňská, 2023)

O odnětí svobody vždy rozhoduje příslušný soud, který dále určí termín nástupu a konkrétní příjmovou věznici. Když se muž či žena rozhodnou nenastoupit do výkonu trestu odnětí svobody, může být vydaný příkaz k dodání ze strany soudu.

Dle zákona č. 169/1999 Sb. Zákona o výkonu trestu odnětí svobody musí být písemné vyhotovení seznámení s právy a povinnostmi v jazyce státu, jehož je občanem, nebo v jazyce, kterému rozumí, se bez odkladu předá odsouzené či odsouzenému. Zrovna tak je dle vězeňského řádu odsouzená či odsouzený poučen o tom, co si u sebe může ponechat

a co nikoliv. Pokud jde o výjimku, rozhodne ředitel nebo ředitelka věznice, případně jimi pověřený příslušník či příslušnice vězeňské služby. Dále dochází správním oddělením věznice k předání informace o nastoupení do výkonu trestu odnětí svobody například soudu, okresní policii, sociálnímu kurátorovi a dalším, příslušným úřadům. Po přijetí do věznice je odsouzená žena či odsouzený muž zařazen do nástupního oddílu, kde dochází k dalším úkonům, nezbytným před nastavením programu zacházení či přemístěním do tzv. kmenové věznice.

1.2 Přemístění do kmenové věznice

Odsouzená či odsouzený nastoupí výkon trestu odnětí svobody ve věznici, kterou určuje příslušný soud, pouze z vážných důvodů lze k nástupu do výkonu trestu nastoupit i v jiné věznici. V zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody je zmíněné i *„další umístění odsouzených do jednotlivých věznic v souladu s rozhodnutím soudu o zařazení do určitého typu věznice provádí generální ředitelství Vězeňské služby ve spolupráci s ředitelem věznice, ve které odsouzený nastoupil k výkonu trestu. Po umístění odsouzeného do věznice podle věty první lze přemístit odsouzeného na dobu nikoliv přechodnou do jiné věznice stejného typu a stupně zabezpečení věznice s ostrahou na žádost odsouzeného nebo jiné osoby, ke které se odsouzený připojil, nebo i bez takové žádosti; k žádosti podané do tří měsíců od vyřízení předchozí žádosti se nepřihlíží, o čemž se žadatel vyrozumí.“* (Zákony, 2023)

Dále je dle zákona č. 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody, přemístění odsouzených osob lze také **na základě rozhodnutí generálního ředitelství Vězeňské služby** v zájmu zabezpečení plnění účelu výkonu trestu, zabezpečení plnění úkolů Vězeňské služby nebo z důvodu poskytnutí potřebných zdravotních služeb. Přemístění může být realizováno i na základě vzájemné dohody ředitelů věznic uplatňujících obdobné programy zacházení s odsouzenými za účelem prohloubení výchovného vlivu výkonu trestu.

Další přemístění odsouzené či odsouzeného může tedy probíhat během výkonu trestu i na dobu přechodnou, kdy jde o zajištění zdravotní péče, z důvodu umožnění studia ve VTOS, na základě příkazu státního zástupce nebo předsedy senátu nebo z důvodu soudního líčení. Po splnění potřebných formalit a náležitostí jako je například žádost o

přemístění podaná buďto ze strany odsouzené či odsouzeného nebo jinou osobou, posouzení této žádosti o přemístění s uvedením důvodu a zadání údajů do informačního systému, dochází k přemístění odsouzeného či odsouzené buďto **na dobu přechodnou či na dobu nikoliv přechodnou**.

Vždy je důležité předání informací o odsouzené či odsouzeném mezi věznicemi. Například zda jde o kuřačku či kuřáka, zdravotní omezení, zda je odsouzený či odsouzená zařazena v Indexu útěkářů nebo nebezpečných osob, počet dětí, počet kázeňských trestů nebo odměn atd. V případě **přemístování odsouzených cizinek a cizinců před plánovaným propuštěním** se věznice řídí dalšími skutečnostmi, a to, zda jde o místo zvoleného pobytu v sousedním státu, zda jde o přechodnou dobu, kdy se odsouzený cizinec či odsouzená cizinka nebude zdržovat na území České republiky, zda jde o vyhoštění nebo zda má nebo nemá finanční prostředky k vycestování.

Pokud jde o **přemístování doživotně odsouzených žen či mužů**, věznice se řídí Nařízením generálního ředitele č. 28/2022, kde je uvedeno, že:

„Na dobu nikoliv přechodnou se postupuje adekvátně podle § 11 až § 13, přičemž žádost je vždy předem odeslána generálnímu ředitelství k posouzení. V rámci generálního ředitelství se k zaslané žádosti vždy vyjádří ředitel odboru vězeňské a justiční stráže generálního ředitelství, ředitel odboru výkonu vazby a trestu a ředitel odboru kontroly generálního ředitelství. Vlastní přemístění lze realizovat až po souhlasném stanovisku ředitelů těchto odborů, přičemž přemístění se realizuje zpravidla přímou eskortou.“ (NGŘ 28, 2022)

1.3 Nástupní oddíl věznice

Po přemístění odsouzených osob dálkovou eskortou k výkonu trestu odnětí svobody do kmenové věznice, jsou následně tyto osoby zařazené do nástupního oddílu, kde dochází k ubytování do ložnic dle typu věznice či stupně zabezpečení.

Při pobytu v nástupním oddíle jsou realizovány **pohovory s odbornými zaměstnanci**, tedy se speciálními pedagogy a pedagožkami, sociálními pracovníci či pracovníky, psychology a psycholožkami. Také se odsouzené ženy zúčastňují

informačních besed, například s bezpečnostním technikem v rámci proškolení, jak se zachovat třeba v případě požáru. Dále se také v rámci nástupního oddílu **seznamují s obsahem zákona** č. 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody a další legislativou, vnitřním řádem věznice a s prostředím, kde budou vykonávat svůj trest odnětí svobody. Důležitými informacemi, které bývají nejčastěji řešeny se sociálními pracovníky a pracovníci jsou **návštěvy s rodinou či blízkými osobami, možnost telefonování, péče o děti, vyživovací povinnost, spolupráce s neziskovými organizacemi a jinými externími subjekty, další trestní stíhání a jednání se soudy či Policií České republiky, nové doklady či nový průkaz zdravotní pojišťovny.**

Účelem pohovorů s odbornými zaměstnanci je získání potřebných informací, které jsou dále použity pro **zpracování komplexní zprávy** o odsouzených osobách. Ze získaných informací je také **stanoven program zacházení**, který je buď minimální, základní, speciální, výstupní či standardní. Při umístění do nástupního oddílu se každá z odsouzených žen zúčastní tzv. **přijímací komise**, kde dochází k ověření potřebných informací.

1.4 SARPO

Od roku 2003 tento program procházel několika fázemi a poté byl do penitenciární praxe v letech 2006 až 2008 nejprve zkušebně testován ve vybraných věznicích a v roce 2012 byl implementován jako vlastní hodnotící program Vězeňské služby České republiky, program **SARPO**, který má za cíl zpracovat komplexní zprávy. SARPO je zkráceně **souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených**, což má být objektivním nástrojem, který prostřednictvím otázek získá v konečné fázi představu o statických a dynamických faktorech. V manuálu SARPO (Drahý, Hůrka, Petras, 2017), který je určen pro zaměstnance věznic, je definován jako jednotný, objektivní, strukturovaný a cílený nástroj hodnocení odsouzených s validizovaným výpočtem statického a dynamického rizika; **zaměřuje se na identifikaci specifické trestné činnosti**: násilné trestné činy, trestné činy se sexuálním kontextem, trestné činy s drogovým kontextem. Identifikuje pravděpodobné riziko újmy a potencionální oběť, rizikové kriminogenní faktory (prediktory recidivy), protektivní faktory a obsahuje **zhodnocení responzivity odsouzeného** – motivace, sebereflexe.

Ve všech věznicích tento program postupně **nahradil dřívější Komplexní zprávu**, které se užívá jako vstupní hodnocení odsouzených osob po nastoupení do výkonu trestu. Získané informace, které jsou zaznamenány do programu SARPO, jsou také případným podkladem pro hodnocení, které je vyžádáno soudem.

Tento nástroj **není diagnostickou metodou**, ale nástroj, který **pomáhá zjistit rizika** u odsouzených žen a mužů. Informace, které odsouzená či odsouzený dobrovolně předá, nejdou vždy ověřit a až v průběhu výkonu trestu odnětí svobody může dojít k jejich ověření. Následně tedy po předání těchto informací dochází k vložení hodnotitelem do programu, kterým je sociální pracovník či pracovníce, vychovatel či vychovatelka nástupního oddílu, speciální pedagog a psycholog. Poté dochází ke shrnutí a vyhodnocení získaných dat. Výsledkem je již zmíněná komplexní zpráva o odsouzeném muži či ženě, která ukazuje výpočty statistických a dynamických rizik, je zjištěno riziko újmy, tak se vyhodnotí motivace a vlastní hodnocení odsouzené ženy či muže a dojde k vyhodnocení tzv. protektivních faktorů.

Sociální pracovníci a sociální pracovníce v programu SARPO zpracovávají **dynamické faktory**, které se považují za silné prediktory kriminálního chování, stejně jako je tomu u faktorů statických. Rozdílem mezi dynamickými a statickými faktory je, že dynamické faktory jsou charakterizovány vlastnostmi, popř. situacemi, které jsou otevřené ke změnám a které jsou spojeny s pravděpodobností dalšího selhání (riziko recidivy). Tyto dynamické faktory se nazývají kriminogenními potřebami (Drahý Hůrka Petras, 2017). Jedná se o **bydlení, zaměstnání, finance, rodina a sociální kontakty**.

Již na počátku věznění je zjišťováno sociální pracovnící či pracovníkem, **kde se klientka skutečně nacházela, trvalý pobyt** klientky a kam se bude vracet **po propuštění z věznice**.

V **oblasti financí** je zjišťováno, zda zdrojem příjmů byly **sociální dávky**, podpora rodiny, známých či se jednalo o příjmy pocházející z trestné činnosti. Dále zda měla legální či nelegální **zaměstnání**. Nebo zda byla v **evidenci u úřadu práce** a případně zda byly sankčně vyřazeny například pro neplnění podmínek spolupráce.

V oblasti rodiny a sociálních kontaktů klientky sdělují, zda mají děti, tedy i vyživovací povinnosti vůči nezletilým dětem. Uvádí **rodinné příslušníky, známé, kamarády či jiné příbuzné.**

Sociální pracovník či pracovnice po vstupním pohovoru navrhnou **doporučení** a zhodnotí **motivaci** klientky, případně **další úkony**, které je nutné zajistit ve věznici.

Komplexní zpráva je tedy vytvořena na základě zadaných dat do programu SARPO. Vzhledem ke stanovené délce trestu a charakteru spáchaného trestného činu, ale i míry statického rizika, vzniká některá ze tří podob nástroje SARPO. Drahy, Hůrka a Petras (2018) uvádí **SARPO minimální, základní a rozšířené.** SARPO – minimální je nejkratší verzí, délka věznění do půl roku s předpokládanou nízkou intenzitou zacházení. SARPO – základní je pro odsouzené s délkou věznění více než půl roku, jeho obsahem není část, která se zabývá specifickou trestnou činností. SARPO – rozšířené je komplexní hodnocení odsouzené ženy či muže za specifickou trestnou činnost s prvky násilí, sexuálním kontextem a drogovým kontextem, pro doživotně odsouzené a pro mladistvé odsouzené.

Po zpracování komplexní zprávy vyplyne závěr, na jehož základě je dále zpracován vhodný program zacházení.

1.5 Vnitřní pravidla pro příjem klienta do věznice

Výše byl teoreticky popsán proces příjmu klienta k výkonu trestu odnětí svobody. V této části diplomové práce se zaměřím na konkrétní **interní pravidla při příjmu odsouzených osob či obviněných**, dále přemístění těchto osob k výkonu vazby či výkonu trestu do konkrétní kmenové věznice tak, aby bylo vše v souladu s rozhodnutím soudu o zařazení do určitého typu věznice a také pravidlům přemístování vězněných osob. Také se zaměřím na interní pravidla pro nástupní oddíl, kde se setká odsouzená osoba poprvé s odbornými zaměstnanci kmenové věznice a na základě pohovoru s nimi je zpracována komplexní zpráva.

Od počátku věznění jsou odsouzené či obviněné osoby seznamovány s jejich **právy a povinnostmi.** Již při prvním kontaktu s odbornými zaměstnanci jsou často odhaleny prvotní záležitosti k řešení, například co se týče poplatků za odpady, zhotovování

občanských průkazů nebo nového průkazu pojištěnce. V této části bude čerpáno z dostupných interních materiálů Věznice Světlá nad Sázavou.

Mezi **dostupné interní materiály v rámci příjmu nových klientek** patří:

- Zákon č. 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody
- Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádí zákon o sociálních službách
- Zákon č. 555/1992 Sb, o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky
- NGŘ č. 21/2010, kterým se stanoví úkoly zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence.
- NGŘ – č. 19/2014, kterým se vydává organizační řád Vězeňské služby České republiky
- NGŘ – č. 41/2017, o specializovaných oddílech pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování a specializovaných oddílech pro výkon ochranného léčení
- NGŘ č. 44/2018 kterým se stanoví pravidla pro zpracování komplexní zprávy a programu zacházení odsouzeného
- NGŘ – 14/2020, o realizaci práva na informace v podmínkách Vězeňské služby České republiky a o povinném zveřejňování informací
- NGŘ – č. 24/2020, kterým se stanoví podmínky pro výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon trestního opatření odnětí svobody těhotných žen
- NGŘ – č. 28/2022, kterým se stanoví některé podrobnosti pro umíst'ování a přemíst'ování vězňených osob do konkrétní věznice
- NGŘ – č. 29/2020, kterým se stanoví podmínky pro výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody u matek nezletilých dětí ve Věznici Světlá nad Sázavou
- Vnitřní řád pro obviněné ve Věznici Světlá nad Sázavou
- Vnitřní řád (dále jen VŘ) pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou, s účinností od 1/2023
- Popis pracovní činnosti zaměstnance v pracovním poměru k Vězeňské službě České republiky.

- Manuál SARPO

Ve výše uvedených materiálech se musí orientovat všichni zaměstnanci. Co určuje činnost sociálních pracovníků a pracovníků v rámci přímé práce s klientkami ve věznici při jejich příjmu ve věznici a prvotních úkonů?

NGŘ – č. 28/2022 vymezuje **zásady a postupy při přemísťování** vězňených osob a výše je již podrobněji popsáno. Například **Vnitřní řád** dále jen **VŘ**) **určuje**, jak má být odsouzená žena oblečena, čemuž se také říká ústrojová kázeň, jak má být ubytována, jak je zajištěna lékařská péče atd., je tedy pro sociální pracovníky důležité jej znát pro plánování pohovoru, pro návštěvu nějaké z organizací nebo jejich blízkých a třeba úřadů. Sociální pracovník vykonává sice svou činnost v represivním prostředí, ale není represivním nástrojem při jednání s klientem. Věznice je místem pro realizaci sociální práce. **Pro činnost sociální pracovníce a sociálních pracovníků** je tento interní materiál důležitý v čl. 8, který vymezuje **užívání telefonu**, kdy probíhají **vycházky** v čl. 9 a jaké náležitosti jsou spojené s realizací **návštěvy** v čl. 10. Tyto pravidla obsahují informaci kdy, jak a kde. Sociální pracovníce a sociální pracovníci tyto informace znají a využívají z důvodu kontaktu například s **rodinnými příslušníky, externími organizacemi** atd. Důležitý je **časový rozvrh dne**, dle kterého je patrné kdy probíhají **početní prověrky věznic** a není možné být mezi odsouzenými ženami na oddílech a ani se zrovna s odsouzenou ženou pohybovat mimo kmenový oddíl. Ve věznicích je mnoho cizinců a pravidla pro **zacházení s odsouzenými, kteří nejsou státními občany ČR**, ve výkonu trestu odnětí svobody v **NGŘ 48/2017**. Ve Věznici Světlá nad Sázavou je koordinátorem pro zacházení s odsouzenými cizinci sociální pracovníce a speciální pedagog. Sociální pracovníce v případě potřeby komunikuje s cizineckou policií, příslušnou ambasádou, ministerstvem zahraničí, ministerstvem vnitra a například ministerstvem práce a sociálních věcí. V tomto směru je nutná spolupráce i v rámci vyhoštění.

Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách zahrnuje pro sociální pracovníky věznic vymezení, **kdo je sociálním pracovníkem**, jaké **služby** jsou poskytovány, což je v případě věznic zejména sociální poradenství, sociální rehabilitace i krizová intervence. Zákon nám také připomíná, že naše **věznice není** zahrnuta v § 34, který vyjmenovává **zařízení poskytující sociální služby**.

Věznice je tedy místem pro sociální práci v mnoha oblastech, sociální práce zde hraje velice důležitou roli při motivaci klientů, řešení jejich problémů i jejich rodin a jiných blízkých osob a v celém procesu resocializace. Jenže sociální práce ve vězeňství je dle mého názoru neviditelná a pro mnoho lidí neuchopitelná, přitom obsahuje mnoho činností a širokou škálu znalostí sociálních pracovníků a pracovníků.

A co se týče manuálu **SARPO**, zde je pro sociální pracovníce a pracovníky důležitá **oblast dynamických faktorů**, což bylo podrobněji vysvětleno v kapitole SARPO.

NGŘ č. 44/2018 provází odborné zaměstnance při **zpracování komplexní zprávy**. V tomto nařízení jsou popsány zásady zpracování, postup při zpracování, postup při aktualizaci apod.

Konkrétní činnost sociálního pracovníka či sociálních pracovníků při příjmu klientek je ve zmíněných materiálech popsána spíše **okrajově** nebo pod pojmem odborní zaměstnanci.

2 Jednání, plánování a vyhodnocování s klientem ve VTOS

V této kapitole se budu věnovat popisu **průběhu výkonu trestu** odnětí svobody klientek Věznice Světlá nad Sázavou. Konkrétně se zaměřím na jednání, vyhodnocování a plánování služby s klientkami. Dále také popisu programu zacházení, prevenci, intervenci a empowermentu. V závěru kapitoly budou zmíněné interní materiály, které se v oblasti průběhu výkonu trestu používají v praxi.

Pro zpracování diplomové práce jsem zvolila Věznici Světlá nad Sázavou, která je mým pracovištěm od roku 2014, ale také kde jsem prováděla výzkumné šetření. Výše uvedené pojmy jsem zvolila v návaznosti na předchozí kapitolu, která se týkala první fáze výkonu trestu a tou je **příjem** klientek do věznice. Druhou fází je **adaptování** se do výkonu trestu odnětí svobody a působení zaměstnanců věznice při tzv. procesu nápravy, ale i osvojení si určitých praktik, které mají klientkám pomoci změnit myšlení a tím i své budoucí jednání. Třetí fází je dle mého názoru **příprava na propuštění** a čtvrtá fáze je samotné **začlenění zpět do společnosti**.

Základním principem výkonu trestu je **poskytnutí odborné péče**, aby si klienti a klientky uvědomili, že páchání trestné činnosti má mnoho dopadů nejen na životy poškozených a jejich blízké, ale i na blízké klientů a klientek. Z tohoto důvodu je důležitá motivace a aktivní účast při řešení vlastní nepříznivé životní situace. Tato kapitola je propojena s DC 2, kde je věnována pozornost zpracování podkladů pro metodiku pro jednání, vyhodnocování a plánování s klientem v průběhu VTOS.

➤ **Komunikace a naslouchání**

Každý klient již od počátku věznění hovoří s odbornými zaměstnanci, ať už o minulosti, přítomnosti či budoucnosti a dochází k **nastavení plánu** v průběhu výkonu trestu odnětí svobody. Komunikace je důležitým nástrojem v procesu vytváření **dobrého vztahu** s klientem. Rozhovorem lze vytvořit tzv. **most**, který pomáhá pochopit druhé, je to i nástroj při **zpětnou vazbu**. Při práci s klientem se soustředíme na **verbální** i na **neverbální** komunikaci a aktivně nasloucháme. Aktivně naslouchat neumí každý anebo je naslouchání ztíženo například vlastní tíživou situací.

Aktivní naslouchání má určitá pravidla, například, že sociální pracovník:

1. „*Je soustředěn na klienta a to, co klient říká, vnímá pozorněji než své pocity a myšlenky;*
2. *Se zaměřuje na to, co klient cítí a co má v jeho sdělení zásadní význam, spíše než na doslovný význam toho, co říká;*
3. *Udržuje oční kontakt s klientem a je vnímavý k jeho neverbálním signálům;*
4. *Klade objasňující otázky, aby si upřesnil, co bylo řečeno;*
5. *Mluví, aby dosáhl lepšího porozumění, ne aby dělal závěry;*
6. *Zrcadlí klientovi, jak jeho sdělení pochopil. Ověřuje si, zda je pochopil správně, pokud ne, klient dostává příležitost zprávu upřesnit“ (Sheafor, Horejsi a Horejsi, in Matoušek a spol. 2003:76).*

2.1 Program zacházení

V rámci výkonu trestu odnětí svobody je důležité co nejdříve začít s klienty pracovat, a to soustavně a především proto, že dnem uvěznění také začíná příprava na propuštění. Je nutné si uvědomit, že klient bude propuštěn a dojde k dalšímu procesu, a to k jeho znovu začlenění do společnosti. Nejvýznamnějším cílem programu zacházení je proto především se zaměřit na **snížování recidivy kriminálního jednání**. K naplňování tohoto cíle vede to, že je dohlíženo na klientku od počátku výkonu trestu odnětí svobody, pracuje se s ní mimo jiné, pomocí **stanovených aktivit programu zacházení** a při přípravě na propuštění. Je tedy důležité s klientkami pracovat tak, aby byly co nejlépe **přípravené na návrat do běžného života**. Je nutné ke každé klientce přistupovat individuálně, což program zacházení umožňuje a je tento přístup přímo žádoucí. Aby byla péče efektivní, je nutné prostřednictvím **kontinuity penitenciární a postpenitenciární péče**.

Bajcura (1999) uvádí, že zacházení s odsouzeným naplňuje účel výkonu trestu, které má odsouzeného či odsouzenou dovést k tomu, že bude mít možnost pracovat, rozvíjet se například vzděláváním nebo kulturně, protože jen tak dojde najde prospěch v pracovní činnosti, naučí se k vlastnímu prospěchu využít volného času a má šanci vést řádný život mezi ostatními lidmi. Po propuštění je důležité tyto vlastnosti dále posilovat a odsouzená či odsouzený by měli žít řádně bez porušení zákonů.

Aby program zacházení plnil svou funkci a naplňovalo vše výše uvedené, jde o **úzkou spolupráci** speciálních pedagogů a pedagožek, sociálních pracovníků a pracovníc, psychologů a psycholožek, vychovatelů a vychovatelek a posouzení lékařů. Tato spolupráce již od nástupního oddílu, kde každý z uvedených zaměstnanců zpracuje vstupní pohovor má za úkol zkompletování všech dostupných informací pro vznik **komplexní zprávy** o klientech. A pro zpracování komplexních zpráv je využíván právě výše zmíněný nástroj **SARPO**.

Ve **standardním programu zacházení** jsou stanoveny cíle programu, vzdělávací aktivity, pracovní aktivity, zájmové aktivity pro utváření vnějších vztahů, které se týkají korespondence, návštěv a telefonických hovorů.

V **minimálním programu zacházení** se jedná o stanovení programu zacházení řádem věznice. K tomuto dochází z toho důvodu, když nejsou klientem vybrány nabízené aktivity. Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu hovoří o tom, že „*v rámci programu zacházení se pro odsouzené nezařazené do výstupního oddílu vytvářejí nejméně 3 měsíce před propuštěním podmínky pro soběstačný život v souladu se zákonem a za tím účelem se aktualizuje program zacházení*“ (Zákon č. 169/1999 Sb.).

Dalším **program zacházení je speciální**, kde je kladen důraz na aktivity, a to hlavně vzdělávacích a speciálně výchovných u odsouzených žen, které jsou umístěné ve specializovaných oddílech, a plnění tohoto programu je zajištěno 21 hodinovou dotací v rámci jednoho týdne. Nebo v rámci standardního oddílu, pokud je odsouzené na základě vysokého rizika v konkrétní oblasti stanovena speciálně výchovná aktivita, která cílí na snížení tohoto kriminogenního rizika.

A poslední **program zacházení výstupní** je stanoven odsouzeným ženám a mužům zpravidla 6 a méně měsíců před propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody. Aktivity obsahují informace a úkony, které jsou spojené s nadcházejícím propuštěním a následně i životem mimo věznici. Patří mezi ně informativní besedy, praktické a sebeobslužné činnosti. Tyto činnosti jsou nacvičovány a upevňovány ve výstupních oddílech. Ve výstupních oddílech vede sociální pracovníce či pracovník sociálně-právní poradenství a výstupní aktivitu. Výstupní aktivitou prochází každá odsouzená žena či odsouzený muž cca 3 až 6 měsíců před plánovaným koncem trestu. Přípravě na propuštění se budou více věnovat ve třetí kapitole.

S každým programem zacházení i s jeho následnou aktualizací je klientka seznámena a stvrdí toto seznámení svým podpisem, taktéž speciální pedagog a nutností je schválení ředitelkou věznice.

2.2 Plánování, prevence a intervence

V rámci penitenciární péče je zásadní tzv. **kontinuální péče**, která je neodmyslitelnou součástí od prvního kontaktu po následnou penitenciární péči. Jedině plánování a prevence, jakožto součást komplexní péče je šancí na úspěch v rámci snížení recidivy a znovu začlenění klienta do společnosti, tedy **proces resocializace**. Z pohledu psychologie můžeme resocializace chápat jako **opětovnou socializaci** u člověka propuštěného z dlouhodobé péče ústavní, nemocniční, vězeňské, a jiné péče do společnosti (Hartl, Hartlová, 2010). Tento proces je velice náročný a v rámci výkonu trestu odnětí svobody je výrazným faktorem přístup klienta, neboť v mnoha případech jednají zaměstnanci věznice s **nedobrovolným klientem** v jeho **nepřirozeném prostředí**.

Co se týče resocializace a úspěšného návratu odsouzených mužů a žen, je patrné, že Vězeňská služba ČR pracuje s těmito tématy v plánu do roku 2025. Tento plán se nazývá „*Koncepci vězeňství do roku 2025(2016)*“, a klade si za cíl „*zdůraznit zásadní podmínku úspěšné resocializace a zásadní podmínkou úspěšné resocializace je společné úsilí o začlenění propuštěných vězňů do společnosti a zabránit jim v opakovaném páchání trestné činnosti*“ (MSČR, 2016:118).

V rámci spolupráce s klientem či klientkou hraje velkou roli i **plánování** a to proto, že je to pro ně vlastním „projektem“ co se týče řešení záležitostí v průběhu výkonu trestu a přípravy na propuštění. Klient zná nejlépe svůj životní příběh a je tedy i nejkompetentnějším při nastavení jednotlivých **cílů**. Ke klientce či klientovi přistupujeme individuálně s ohledem na jeho **specifické potřeby, schopnosti a dovednosti**. Většinou našim klientům a klientkám chybí **dobry průvodce do života**, ve smyslu například rodičů, kteří je vychovávali v bezpečí, pocitu jistoty, a hlavně je neučili „chodit“ právě v období nejistoty. Jejich příběh často vypráví o tom, že nějak chodili do školy nebo nechodili vůbec, pak se nudili, a tak někoho potkali a ten někdo jim dal pocit, že se o ně zajímá. Zajímá, ano, ale z toho důvodu, že byli přijati do party, která měla zábavu spíše za hranou zákona. Z toho vyplývá, že už v dětství ztratili naši klienti a klientky svůj plán,

a tak i svůj cíl. Jen byli zrovna s tím, kdo je „potřeboval“ a tak měli pocit toho, že někam patří a někomu na nich záleží, byť šlo o krádeže, drogy, alkohol nebo prostituci.

Velkým pomocníkem pro **motivování klienta či klientek** je například přivést je k tvůrčím činnostem, kdy se stává, že sami teprve ve vězení zjistí, že umí krásně malovat, pracovat s keramickou hlínou nebo dělat šperky z korálků. Najednou dostávají chuť pokračovat v práci nejen kreativní, ale i sami řešit svou situaci.

„Většinou je nezbytné vypracovat individuální plán pro každého konkrétního klienta“ (Matoušek, 2003:70).

Cíl je díky individuálnímu plánu pro klienta viditelný a dále může zaznamenávat i jednotlivé kroky, které vedou či vedli k jeho naplnění.

Co se týče plánování, ve věznicích **není žádný univerzální formulář**, jako je tomu v sociálních službách. Spolupráce se sociální pracovnící či pracovníkem může začínat buďto oslovením ze strany klientky či klienta prostřednictvím žádanky, ze strany rodiny, příslušných úřadů, sociálních kurátorů, soudů atd. Při **individuálním pohovoru** klientka sdělí informace ohledně záležitosti, kterou potřebuje řešit nebo se potřebuje vyventilovat a při jejím vyprávění sociální pracovnice odhaluje, jaké kroky budou následovat. Až když je vyřčený problém nahlas, stává se, že si samy uvědomí, co potřebují se sociální pracovnící řešit.

➤ **Prevence**

Ne méně důležitou rolí při plánování a prevenci má přímá práce s klienty a při počtu přidělených klientů ve věznici je jednou z forem prevence právě **předávání informací**, například **formou besed**. Při poslechu si klient může uvědomit, že právě tuto situaci je z jeho strany potřeba řešit a získá zásadní informace o postupu a možnostech. Na základě využití besedy pro předání informací klientovi je možné, že pro něj bude lépe stanovený cíl v rámci plánování ve VTOS.

Hudečková, Petrovičová a Švrnová (2012) uvádějí, že sociální pracovník by se měl orientovat i v jiných disciplínách, než je sociální práce a také umět a „*umět je aplikovat v praxi.*“ Dále také uvádějí, že sociální pracovník „*je v pomáhající profesi, poskytuje pomoc a služby na profesionální úrovni. Efektivní formou profesionální pomoci*

*odsouzeným ve výkonu trestu je kupříkladu **organizování a realizace sociálně výchovných aktivit formou seminářů***“ (Hudečková, Petrovičová a Švrnová, 2012:32).

Odsouzeným jsou prostřednictvím přednášky ze strany sociálního pracovníka **předávány informace** v oblastech pro ně užitečných pro různé oblasti společenského života. Jednou z nejžádanějších informací je ohledně řešení dluhové problematiky nebo hledání zaměstnání po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, hledání možností bydlení a také informace o podpoře v nezaměstnanosti atd.

Sociálně právní poradenství je aktivita, která je především zaměřena na předávání informací čili osvětu v určitých oblastech. *„Cílem této aktivity pro odsouzené je orientovat se a získávat přehled o právních normách a předpisech, umět řešit složité životní situace, ve kterých se člověk může lehce ocitnout a mít přehled o tom, co se ve společnosti děje“* (Matoušek, 2003:84).

Sociální pracovníci se věnují klientům v rámci předávání informací, jak již bylo zmíněno výše v rámci realizaci besed. Ale také prostřednictvím poradenství, které je již nastaveno ke konkrétním situacím a potřebám klienta. *„Cílem rozvinutého sociálního poradenství je poskytovat informace co nejbližší bydliště nebo pracovišti, příp. zařízení, v němž se člověk nachází. Součástí základního poradenství je i zprostředkování další potřebné odborné pomoci“*(Matoušek, 2003:84).

Ve věznicích je nastavená spolupráce s neziskovými organizacemi, ale i například uzavřené memorandum mezi Vězeňskou službou České republiky (dále jen VS ČR) a Úřadem práce, také mezi Probační a mediační službou a VS ČR, nebo s Asociací organizací v oblasti vězeňství. Do jednotlivých věznic pak dále dochází zástupci různých neziskových organizací, spolků atd. v rámci další spolupráce s klienty a také za účelem předání informací vězněným osobám. Také sociální kurátoři jsou neodmyslitelnou součástí penitenciární praxe při procesu plánování s klienty věznic a prevence. Konkrétnímu popisu jednotlivých externích subjektů se budeme zabývat v další kapitole.

V rámci prevence si trůufám říct, že mocným nástrojem je **aktivní naslouchání**. Matoušek (2003) uvádí, že naslouchání je dovednost, kterou je nutno pěstovat. Adekvátní reakcí, což je prostřednictvím správně položené otázky jde o jeho ujištění, že jsme skutečně aktivními posluchači. Aktivním nasloucháním můžeme získat či prohloubit

klientovu **důvěru** a tím obrousit hrany co se týče získávání informací, ale i **odhalit možná rizika** v jeho životě.

➤ **Intervence**

Již při prvním setkání, při prvním pohovoru dochází k intervenci, „*spočívá v rozhovorech, v uklidňování hladiny emocí, ve vztahu, který je zásadním léčebným prostředkem. Cíle intervence určují klient a pracovník společně. Pokud klient potřebuje speciální službu, případový pracovník mu ji vyhledává a pomáhá mu vstoupit s příslušnou institucí nebo odborníkem do kontaktu. Pokud služba selže, sociální pracovník je odpovědný za nalezení náhradního zdroje pomoci*“ (Matoušek, 2003:74).

Klientky věznice sebou přináší každá úplně jiný příběh, jinou historii a jinou budoucnost. K dispozici mají možnost pohovorů s každým odborným zaměstnancem, s vychovateli i vychovatelkami, s vedoucími různých oddělení i samotnou paní ředitelkou. Je důležité navázání důvěry, a to s klientkami věznice nebývá jednoduché. Často byly samy zraňované, traumatizované, samy již několikrát věřily tomu, že někomu mohou důvěřovat a byly nakonec opakovaně zklamané. Sociální pracovnice a pracovníci bývají zprostředkovateli kontaktu s dětmi anebo mohou být v kontaktu s jejich blízkými. Avšak dokud například ke kontaktu s rodinou, s organizací či jinými odborníky nedojde, mohou být nedůvěřivé a stále v nich převládá pocit, že jde jen o sliby.

Giddens říká, že „*pocit úzkosti a strachu v moderních společnostech je opačným pólem důvěry*.“ Dále uvádí, že „*je to na jedné straně odhodlání k otevření se druhému, ale i k otevření se sobě samému ve smyslu sebezkoumání*“ (Giddens in Sedláčková, 2012:25).

Legislativu či jiné interní předpisy, které aktuálně ovlivňují činnost sociálních pracovníků, a sociálních pracovníků ve vězeňské službě se pokusím shrnout v závěru jednotlivých kapitol teoretické části. Věznice je rizikové prostředí, práce s pachateli a pachatelkami zvláště závažných trestných činů násilného charakteru, ale i s poruchami osobnosti. V některých případech hrozí vysoké riziko například napadení nebo či ohrožení našich blízkých a ohrožení našeho soukromí. Při práci je důležité mít oporu a bezpečí například v metodickém materiálu, který řeší určité situace a nabízí i více možných řešení. Chtěla bych zjistit, co sociální pracovníky a sociální pracovnice při jejich

výkonu ovlivňuje. Také jak vnímají standardy kvality a případnou implementaci do penitenciární praxe, možná mají jisté obavy a předsudky, ale možná ve vězeňském prostředí nejsou uchopitelné.

2.3 Empowerment

Empowerment má kořeny v oblasti byznysu a v sociální práci se tento pojem sice dlouho nepoužívá, ale stále více rezonuje mezi sociálními pracovníky a sociálními pracovníky při jejich činnosti. Empowerment neboli **zmocňování** se zabývá **posilováním kompetencí klienta**. *„Zmocnění hovoří o potřebě spravedlivé distribuce zdrojů a rovných vztahů mezi lidmi. Zmocňující sociální práce je chápána jako posilování jednotlivců, skupin a komunit, aby byli více schopni kontrolovat svoji životní situaci cestou svépomoci a vlastních aktivit“* (Navrátil, 2014:343).

V rámci nových aktivit a různých projektů ve věznicích se do penitenciární praxe dostává klientky a klienty podpořit, **vzdvihnou, posílit a upevnit** jejich vlastní **kompetence**, aby se stali v rámci řešení své situace do pozice partnerů, ne závislími na pomoci druhých.

Empowerment pomáhá nejen **jednotlivcům, ale i skupinám, případně komunitám** znovu získat a posílit kontrolu nad svými vlastními životy. Klientky a klienti věznic jsou vystaveni různým formám znevýhodnění, sociálního vyloučení a diskriminace. Často čelí zarytým předsudkům a stereotypům vůči tomu, že jsou ve věznicích a v daleko těžší intenzitě se s tímto potýkají po propuštění. Ve společnosti zatím stále ve větší míře není vítáno odborné zacházení a jednoduše to, že je odsouzeným poskytována nějaká péče nebo, že jsou nějakým způsobem právě oni nějak znevýhodnění, když si za pobyt za mřížemi můžou přece sami. Často mě pak napadá otázka, není právě podpora při zkompetentnění klientů tou cestou, která jim poskytne náhled na své předchozí jednání, ale dnes již mohou znát i jiné způsoby řešení určité krize právě díky odbornému zacházení? Troufám si tvrdit, že ano. Zaměstnanci věznic plní zakázku nejen státu, vězeňské služby, klienta či jeho rodiny, obětí trestných činů, ale také celé společnosti, neboť jednou může být klient či klientka věznice právě naším sousedem. Prostřednictvím Empowermentu je můžeme **posílit** v oblasti úcty nejen k sobě samotným a také, aby byli schopni jednat.

Thomson uvádí, že „v tradiční sociální práci po dlouhou dobu kladl velký důraz na koncept uschopnění, který byl spojen s konceptem adaptace a přizpůsobení. Šlo o to klientovi pomoci získat znalosti a dovednosti, jež mu měly umožnit lépe žít. Dále uvádí, že „Antipresivní přístup uschopnění jako cíl práce odmítá a místo něj staví zmocnění, kdy koncept uschopnění vidí problém zejm. v individuálních nedostatcích, zmocnění se orientuje na podporu moci lidí, aby získali větší moc (kontrolu, vládu) nad vlastními životy a životními podmínkami“ (Thomson in Matoušek, 2013:94).

Z toho vyplývá, že Empowerment je pravý opak uschopňování. Neřeší se již problém pouze jednotlivců, ale je zaměřeno na **řešení situace v širším prostředí jednotlivců**. Klient je při řešení své situace sociálnímu pracovníkovi vlastně partnerem a spolupodílí se na řešení problému. Avšak nelze opomenout také osobní nastavení klientek a klientů, kdy je někdy potřeba začít především u jeho osobní **změny myšlení a přístupu k problému**. Sociální pracovníci a pracovníce klientky a klienty podporují v rámci participace, **posilují jejich schopnosti, předáváním informací** zvyšují jejich **povědomí** o problémech a nerovnostech ve společnosti a také podporují sociální spravedlnost, která je s empowermentem úzce spjata. Dále je vyvíjena **snaha o snížení pasivity** a vysoké míry závislosti na pomoci u jednotlivců a jsou naopak podporováni právě aktivitě a samostatnosti.

2.4 Vnitřní pravidla pro jednání, vyhodnocování a plánování s klientem po dobu VTOS

Tato část diplomové práce se bude věnovat pravidlům a aktuálním metodickým materiálům, které Věznice Světlá nad Sázavou uplatňuje při jednání, plánování, vyhodnocování a plánování s klientem po dobu výkonu trestu. Za pomoci interních materiálů se pokusím popsat ve své diplomové práci ty, které jsou spjaté i s činností sociálních pracovníků a sociálních pracovníků při přímé práci s klientkami ve výše zmíněné oblasti.

- Zákon č. 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody.
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- Vyhláška 505/2006 Sb. Kterou se provádí zákon o sociálních službách

- Zákon č. 555/1992 Sb, o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky
- Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.
- NGŘ č. 41/2017, O specializovaných oddílech pro výkon trestu **odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování** a specializovaných oddílech pro výkon ochranného léčení.
- NGŘ – č. 28/2022, kterým se stanoví některé podrobnosti pro **umíst'ování a přemíst'ování** vězňených osob do konkrétní věznice
- Vnitřní řád pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou, který byl již popsán v první kapitole, v části která se zabývala taktéž vnitřními pravidly věznice.
- NGŘ – č. 19/2014, kterým se vydává organizační řád Vězeňské služby České republiky
- NGŘ – č. 41/2017, o specializovaných oddílech pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování a specializovaných oddílech pro výkon ochranného léčení
- NGŘ č. 44/2018 provází odborné zaměstnance při **zpracování komplexní zprávy**.
 - V tomto nařízení jsou popsány zásady zpracování, postup při zpracování, postup při aktualizaci apod. V případě této kapitoly, která je již o průběhu výkonu trestu klientů a klientek věznic, jde o aktualizaci **programu SARPO**. K aktualizaci dochází například při navýšení konce trestu, kdy všichni odborní zaměstnanci zkontrolují, zda nedošlo k nějakým změnám a program je buďto doplněn či aktualizován beze změn.
- Popis pracovní činnosti zaměstnance v pracovním poměru k Vězeňské službě České republiky.
- NGŘ – 14/2020, o realizaci práva na informace v podmínkách Vězeňské služby České republiky a o povinném zveřejňování informací
- NGŘ – č. 24/2020, kterým se stanoví podmínky pro výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon trestního opatření odnětí svobody těhotných žen
- NGŘ – č. 29/2020, kterým se stanoví podmínky pro výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody u matek nezletilých dětí ve Věznici Světlá nad Sázavou
- Vnitřní řád pro obviněné ve Věznici Světlá nad Sázavou
- Vnitřní řád (dále jen VŘ) pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou

- Popis pracovní činnosti zaměstnance v pracovním poměru k Vězeňské službě České republiky.
- Manuál SARPO

Nařízení č. 41/2017 obsahuje jasné vymezení pravidel v rámci zřízení a také činnost specializovaných oddílů pro výkon trestu odnětí svobody **odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování** a specializovaných oddílů. Dále se ještě zabývá **zřízením a činností** v rámci **specializovaných oddílů** při výkonu ochranného léčení. Pro sociálního pracovníka je důležité, že se jedná o individuální práci s klientkami, které jsou umístěné v tomto oddíle, pohovory probíhají na ložnici klientky a s ohledem na její aktuální rozpoložení. Často je sociální pracovník v **kontaktu s opatrovníkem**, který byl klientce přidělen soudem anebo s psychiatrickými nemocnicemi v rámci zajištění další péče.

Výše uvedené interní materiály, které jsou používány v průběhu výkonu trestu, konkrétně **v oblasti jednání, vyhodnocování a plánování s klientem ve VTOS** jsou zaměřeny na organizační záležitosti věznice, taktéž jako u předchozí kapitoly jsem nedohledala přímé vymezení činnosti sociálních pracovníků, kromě dokumentu, který vymezuje popis pracovní činnosti zaměstnance v pracovním poměru k Vězeňské službě. Tento dokument bude podrobně popsán ve čtvrté kapitole.

3 Návaznost na externí organizace

Tato diplomová práce je zaměřena na Standardy kvality v penitenciární praxi. V této kapitole bych chtěla přejít k další fázi výkonu trestu, a to je třetí fáze, **příprava na propuštění**. Z tohoto důvodu budou zde zmíněné pojmy, které jsou pro přípravu na propuštění velice důležité, a to je například výstupní poradenství, spolupráce s externími organizacemi, která ideálně navazuje do postpenitenciární péče. V závěru kapitoly opět zmíním dostupné interní materiály, které jsou propojené s oblastí návaznosti na externích organizacích. Celá kapitola je propojena s DC 3, kde bude zpracována metodika pro návaznost na externí organizace.

Věznice Světlá nad Sázavou spolupracuje s několika nevládními, které nabízejí své služby v několika oblastech. Co se týče práce klientek a klientů se svou vlastní **trestnou činností, zadlužeností, závislostí** v různých směrech anebo v rámci **přípravy na propuštění**, a to hlavně jako pomoc s **bydlením**, se **zaměstnáním** i pokračováním v **řešení dluhů a exekucí**. Některé organizace klientky podporují i při navazování či **prohlubování kontaktu s dětmi**. Dá se říci, že spolupráce s neziskovými organizacemi se čím dál více ukotvuje za zdmi věznic, je tedy dnes již běžnou součástí věznic.

Sociální pracovník či pracovnice je **prostředníkem kontaktu** klientek věznice a vnějšího světa ve smyslu různých organizací, spolupráce s Probační a mediační službou v rámci vypracování stanoviska k žádosti klientek o podmíněné propuštění, spolupráce s úřady ohledně péče o děti atd.

3.1 Výstupní poradenství

Výstupní poradenství vede každý sociální pracovník či sociální pracovnice na každém přiděleném oddíle, a to pro odsouzené ženy, které mají **stanovený výstupní program zacházení** v typu věznice ostraha v nízkém, středním nebo vysokým stupněm zacházení. Časová dotace je **45 minut jedenkrát týdně** a ženy se sociální pracovnící schází v kulturní místnosti na oddíle, kde má aktivita zrovna probíhat. Výstupní poradenství je **speciálně výchovnou aktivitou** a hlavním cílem je **příprava klientek na propuštění a předání informací** ohledně možností spolupráce při jejich začleňování se do společnosti.

Prostřednictvím **výkladu** z vybraných **témat**, které sociální pracovník či pracovnice zvolil a zakomponoval do svého projektu, jsou klientkám představované **možnosti**, které využijí například **v rámci dluhové problematiky, při řešení bydlení, zaměstnání, péče o děti, ambulantní léčbu nebo možnosti přihlásit se do některé z terapeutických komunit, jaký je postup po propuštění z VTOS, evidence u příslušného úřadu práce, činnost sociálního kurátora a mnoho dalších témat.** Sociální pracovník či pracovnice se snaží klientky motivovat k aktivitě a například při **diskuzích** po představení určitého tématu dochází ke sdílení zkušeností nebo se objeví mnoho dalších **otázek**, které jsou zodpovězené a pro ostatní poučné. Sociální pracovník či pracovnice používají při práci s klientkami **i praktické nácviky, videoprojekci** či **vypracování zadaných úkolů** v rámci daných témat.

Klientky věznic **nemají volný přístup k internetu**, ale i tak se v rámci aktivit či kurzů učí se **pracovat s počítačem**. Informace, které jsou předávané klientkám, bývají čerpány z odborné literatury, zákonů a vyhlášek či jiných dostupných materiálů.

3.2 Externí organizace spolupracující s klientkami ve Věznici Světlá nad

Sázavou

Vězeňská služba České republiky spolupracuje s externími subjekty, jako jsou například **příslušné úřady** vzhledem k trvalému pobytu klientek, s **Ministerstvem práce a sociálních věcí**, se **sociálními kurátory**, se **soudy**, s **probační a mediační službou**, s **psychiatrickými nemocnicemi**, **Policíí České republiky** a také s organizacemi, které zajišťují své služby v rámci výkonu trestu odnětí svobody i **navazující postpenitenciární péči**. Tato spolupráce je tedy navázána z důvodu **rozšíření stávajících možností věznic**. Pro klienty a klientky věznic jsou vyhledávané především organizace **zaměřené na léčbu závislostí, sociální oblast, dluhovou problematiku** a třeba zaměřené na **práci klientů a klientek s vlastní kriminalitou** a její dopady na děti a blízké.

Každý klient či klientka sebou přináší mnoho problémů a je důležité na tyto problémy **umět reagovat**. Doporučením vhodné spolupráce to vše začíná a může dojít k velkým pokrokům při přípravě na propuštění i získání pocitu jakési jistoty, že přeci jen **pomoc existuje**. S touto kapitolou je propojen DC 3, ve kterém budou konkrétně zpracované informace o nabídce externích organizací atd.

3.3 Postpenitenciární péče

Postpenitenciární péče ideálně **navazuje na penitenciární péči**, protože je klient z VTOS motivovaný a je více než potřeba tuto motivaci upevnit a pokračovat v ní. Bohužel aktuální praxe je taková, že postpenitenciární péče nebývá vždy provázána a než klient po propuštění z věznice přes všechny strasti najde pomoc nebo je zrovna volná kapacita, motivace ubývá anebo už je na pomoc pozdě. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách hovoří o **sociální rehabilitaci** v § 70, o **sociálním poradenství** v § 37 a součástí odborného poradenství je „sociální práce s osobami, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností“ (Zákon č. 108/2006 Sb).

Hlavním cílem postpenitenciární péče je **podporovat klientku či klienta** při jeho začleňování do společnosti, kdy právě uvězněním došlo k vytržení klienta či klientky ze společnosti, samozřejmě vlastním jednáním a spácháním trestné činnosti.

Věznice Světlá nad Sázavou má širokou nabídku organizací, které podporují klientky ještě ve věznici a provádějí je i po propuštění. Dále se v prostorách věznice setkáváme se sociálními kurátory a kurátkami a probačními úřednicemi a úředníky.

Sociální kurátor spolupracuje se sociálními pracovníky a sociálními pracovníky věznic a zprostředkovává setkání s klientkami a klienty ve věznicích. Činnost sociálního kurátora je **kontinuální**, kdy řeší aktuální problémy klientek a klientů ještě **v rámci uvěznění**. Sociální kurátor se snaží svou intervencí zabránit případné sociální izolaci klienta a klientů.

Probační úřednice či úředník spolupracuje již ve výkonu trestu odnětí svobody s klientkami věznice, a to v rámci **parole**. Spolupráce je dobrovolná ze strany probační úřednice či úředníka i ze strany klientky či klienta. Spolupráce s klientkami ve Věznici světlá nad Sázavou je nastavena zpravidla **6 měsíců před podáním žádosti o podmíněné propuštění**. V rámci 6. měsíců dochází ke konzultacím s probační úřednicí, která dojíždí ze Střediska Probační a mediační služby v Havlíčkově Brodě. Vždy má každá věznice nastavenou spolupráci s příslušným střediskem Probační a mediační služby, která sídlí u okresního soudu, který je místně příslušný a rozhoduje v rámci podání žádostí o podmíněné propuštění. Matoušek, Kodymová a Koláčková (2005) uvádí, že činnost Probační a mediační služby je založena na základě restorativního pojetí spravedlnosti.

3.4 Vnitřní pravidla pro spolupráci s externími organizacemi

Spolupráce s externími organizacemi je doplňující „službou“ v rámci působení na klienty ze strany odborných zaměstnanců. Pokud chceme efektivní přípravu klientek na život po propuštění z VTOS, je skvělé, že některé organizace nabízejí pomoc a podporu nejen s přípravou na propuštění, ale tato podpora přesahuje například po dobu šesti měsíců i po propuštění. V rámci spolupráce s externími subjekty jsou níže vyjmenovány interní materiály, které se k ní dle mého názoru vztahují.

- Vyhláška č 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody

§ 74

„Zájmová sdružení občanů a nevládní organizace působící v souladu s právními předpisy se mohou podílet na naplňování účelu výkonu trestu zejména těmito formami:

- a) individuálními návštěvami odsouzených,*
- b) prováděním přednášek a besed, popřípadě koncertů hudebních skupin a jednotlivců,*
- c) podílem na uplatňování speciálních výchovných a zájmových aktivit programů zacházení (§ 36 odst. 5 a 6),*
- d) podílem na přípravě odsouzených k propuštění na svobodu a na sociální práci s odsouzenými.“ (Vyhláška č. 345/1999 Sb.)*

- Listina základních práv a svobod
- Zákon č. 169//1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádí zákon o sociálních službách
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník
- 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte
- Zákon č. 359/1999 Sb., O sociálně právní ochraně dětí
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
- Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
- Popis pracovní činnosti zaměstnance v pracovním poměru k Vězeňské službě České republiky.
- Zákon č. 555/1992 Sb, o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky

- NGŘ – č. 19/2014, kterým se vydává organizační řád Vězeňské služby České republiky
- NGŘ – č. 41/2017, o specializovaných oddílech pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování a specializovaných oddílech pro výkon ochranného léčení
- Pokyn č. 2/2023, kterým se upravuje způsob spolupráce s nevládními neziskovými organizacemi
- NGŘ – č. 24/2020, kterým se stanoví podmínky pro výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon trestního opatření odnětí svobody těhotných žen
- NGŘ – č. 29/2020, kterým se stanoví podmínky pro výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody u matek nezletilých dětí ve Věznici Světlá nad Sázavou
- NGŘ – 14/2020, o realizaci práva na informace v podmínkách Vězeňské služby České republiky a o povinném zveřejňování informací
- Vnitřní řád pro obviněné ve Věznici Světlá nad Sázavou
- Vnitřní řád (dále jen VŘ) pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou

Externí organizace většinou osloví pro případnou spolupráci někoho ze zaměstnanců a následně je rozhodnuto, zda nabídka služeb či úkonů je vhodná právě pro cílovou skupinu ve věznicích. Některá spolupráce je v rámci dlouhodobé spolupráce přijata jako standardní a toto je stvrzeno memorandem.

4 Legislativa a interní předpisy pro činnost sociálního pracovníka

V této kapitole se budu zabývat legislativou a interními předpisy, které jsou spojené s **činností sociálních pracovníků či pracovníků**. Kapitulu jsem dále rozdělila do několika částí, ve kterých popisují **Kvalifikační** a jiné **předpoklady** pro činnost sociálního pracovníka, náplň práce sociálního pracovníka, v jakém prostředí probíhá spolupráce s klientkami Věznice Světlá nad Sázavou, a v závěru budou tyto interní materiály vypsány.

Tato kapitola je propojena s DC 4, DC 5 a DC 6, kdy jsou zpracovány podklady pro tvorbu metodiky pro personální zajištění výkonu sociální práce dle standardu č. 9, metodika pro profesní rozvoj zaměstnanců dle standardu č. 10 a zpracování podkladů pro tvorbu metodiky pro prostředí a podmínky spolupráce s klientkami Věznice Světlá nad Sázavou dle standardu č. 13.

➤ Interní předpisy

Každý sociální pracovník či jiný zaměstnanec věznice se musí orientovat v mnoha interních prepisech a další legislativě, která upravuje výkon vazby a výkon trestu. Již na začátku svého působení musí každý zaměstnanec projít nástupním kurzem, který je realizován ve Vězeňské akademii ve Stráži pod Ralskem. Účelem tohoto kurzu je seznámení nové zaměstnance právě se všemi pravidly, legislativou, riziky při výkonu práce s odsouzenými a obviněnými osobami, celkově s náplní práce všech zaměstnanců. Co ale upravuje přímo činnost sociálních pracovníků a sociálních pracovníků při jejich činnosti ve věznicích? Pokusím se co nejstručněji interní materiály popsat a vyzdvihnout to, co je dle mého názoru spjato s činností sociálních pracovníků a pracovníků.

4.1 Kvalifikační a jiné předpoklady pro činnost sociálního pracovníka

Sociální pracovník pro svou činnost musí splňovat podmínky v oblasti vzdělání. V České republice je vzdělání sociálních pracovníků nastaveno s vyšším vzděláním se zaměřením na sociální práci nebo vysokoškolským, které je zaměřeno na sociální práci, humanitární práci, sociálně právní činnost, charitativní činnost nebo sociální pedagogiku. Vzdělání sociálních pracovníků je určeno zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Matoušek (2003) uvádí, že **Sociální pracovník by měl splňovat** ale i další **kompetence** pro svou činnost:

- *„Uplatňování dovednosti kritického myšlení a dále uplatňovat dovednosti teorie v praxi*
 - *Pracovat v souladu s etickými principy sociální práce*
 - *Být schopen profesionálně využívat vlastní osobnost*
 - *Rozumět historii sociální práce a znát také její současnou podobu*
 - *Uplatňovat své znalosti při práci na všech úrovních*
 - *Analyzovat vliv sociální politiky na život klientů*
 - *Hodnotit výsledky relevantních výzkumů a uplatňovat je v praxi*
 - *Dokázat komunikovat s různými typy klientů*
 - *Umět pracovat ve struktuře organizace a v systému poskytování sociálních služeb*
 - *Umět poskytovat supervizi a konzultace v oblasti vlastní specializace“*
- (Matoušek, 2003:15).

4.2 Náplň práce sociálního pracovníka

Sociální práce ve vězeňství je náročná, ale také velice důležitá oblast, která má za cíl působit na vězněné osoby, čímž přispívá k jejich resocializaci a snižování recidivy. Sociální pracovníci a pracovnice ve věznicích mají **širokou škálu činností**, rolí a odpovědnosti. Pro zpracování této podkapitoly jsem použila dokument, který se nazývá **Popis pracovní činnosti zaměstnance v pracovním poměru k Vězeňské službě České republiky** a byl semnou uzavřen v rámci pracovního poměru (viz příloha č. 1).

V první části výše zmíněného dokumentu se nachází **údaje o zaměstnanci**, a to například jméno, osobní číslo, které nosí viditelně každý zaměstnanec buď jako součást uniformy nebo u civilních zaměstnanců jde o identifikační štítek. Dále tento dokument obsahuje název organizační jednotky, ve které zaměstnanec působí a také kdo je mým **přímým nadřízeným**. V České republice je přímým nadřízeným sociálním pracovníkům a pracovnicím **Zástupce či zástupkyně vedoucího oddělení výkonu vazby a trestu**. Nutno podotknout, že přímým nadřízeným je **uniformovaný zaměstnanec**, který nemusí mít vzdělání v oblasti sociální práce. Například v Norsku, je ve věznicích sociální pracovník či pracovnice nadřízeným nad uniformovanou složkou věznice, ale toto platí pouze formálně, protože kladou důraz na to, že jsou si všichni rovni. Sociální pracovník

či sociální pracovníce jsou v ČR povinni **uposlechnout pokynu nadřízeného zaměstnance**, kdy například při generální či jiné prověrce věznice se musí **plně zapojit do kontroly celé věznice, osobních věcí odsouzené a také osobní prohlídky**, v našem případě vězněné ženy. Otázkou je, zda je toto plně v souladu s výkonem sociálních pracovníc a pracovníků, neboť některé z cílů sociální práce je například **podpora, krizová intervence nebo sociální rehabilitace** nejsou v souladu s represí. Sociální pracovníce pracuje na navázání důvěry, aby mohla klientku posunout a zkompetentnit jí při řešení její aktuální situace, ale poté jí tatáž sociální pracovníce prohlíží osobní věci. Za sebe říkám, že je to nedůstojné nejen pro klientku, ale i pro samotnou sociální pracovníci a nemyslím si, že ze strany sociálních pracovníc a pracovníků by mělo být vykonáváno tohoto tzv. bezpečnostního prvku v rámci věznice. Dokument, který je vlastně i vymezením činností sociálních pracovníc a pracovníků obsahuje **kvalifikační předpoklady a požadavky**, které jsou pro jejich činnost stanoveny.

Ve druhé části dokumentu je popsán katalogový **příklad nejnáročnější pracovní činnosti**, která se po zaměstnanci požaduje a **podle níž je zařazen do platové třídy**. Vzhledem k tomu, že jde o přímou práci s vězněnými osobami a chovanci, je zde kladen důraz na zajišťování a poskytování odborného sociálního poradenství, nejen u osob vězněných a chovanců, ale i spolupráce s jejich rodinami, nebo skupinami, které se nacházejí v tíživých životních situacích. Sociální pracovníce a pracovníci se zaměřují na **krizovou pomoc, sociálně právní poradenství a sociální rehabilitaci**.

Ve třetí části popisu činnosti zaměstnance v pracovním poměru jsou zmíněné další činnosti, které mají **konkretizovat katalogový příklad a další příklady pracovní činnosti, jejich výkon se v rámci druhu práce sjednaného v pracovní smlouvě po zaměstnanci požaduje a které jsou zařazeny ve stejné, popřípadě nižší platové třídě**.

Ve čtvrté části dokumentu, který popisuje **další činnosti sociálních pracovníků**, a pracovníc jsou vymezeny tyto činnosti, které sociální pracovník či pracovníce řeší každý den, jak se mají chovat k majetku věznice, že byli proškoleni v bezpečnosti práce a v poskytnutí první pomoci. Dále, že jsou všichni zaměstnanci povinni dodržovat bezpečnostní zásady atd.

4.3 Prostředí a podmínky pro spolupráci sociálního pracovníka s klientem ve VTOS

Prostředí věznic je **místo pro multidisciplinární spolupráci**. Co si představit pod takovým prostředím? Kdo ve věznici nikdy nebyl, představuje si jen to nejhorší – vše špinavé, zničené, spolupráci s klientem jen za přítomnosti dozorců nebo naopak, že se tam mají všichni odsouzení jako v hotel a můžou si dělat, co chtějí. Zaměstnanci věznice spolupracují s odsouzenými ženami sami, nikdo je nedoprovází, jen pokud jde o **bezpečnostní důvody**. To jak to vlastně vypadá za zdmi věznic, je bohužel ovlivněno i interpretací některých médií a to bývá daleko od pravdy.

Skutečností je především to, že ve věznicích je pracováno s **osobami**, které jsou **omezené na osobní svobodě**. Avšak hranice pro uplatňování tohoto omezení jsou vymezeny například v Ústavě ČR, také v Listině základních práv a svobod a další legislativě, která dále upravuje výkon vazby a výkon trestu.

V této diplomové práci se budeme zabývat prostředím a podmínkami, které se vztahují pouze k realizaci konzultací či aktivit, programů, projektů nebo besed pro klientky věznice ze strany sociálních pracovníků/pracovníků.

Klientky ve Věznici Světlá nad Sázavou jsou umístěné v tzv. **ložnicovém typu ubytování**. V tomto typu ubytování klientky sdílejí ložnici s dalšími, a to dle metrů čtverečních, které jsou stanovené zákonem. Ve vyhlášce č. 345/1999 Sb. je uvedeno, že „*v ubytovací místnosti určené pro více odsouzených musí na jednoho odsouzeného připadat ubytovací plochy nejméně 4 m². Cela nebo ložnice určená k ubytování jedné osoby nesmí mít ubytovací plochu menší než 6 m²*“ (Vyhláška č. 345/1999 Sb.).

V každém oddíle je tzv. **kulturní místnost**, kde probíhají pohovory s odbornými zaměstnanci, případně v **kancelářích vychovatelů** či v **ložnici klientky**. Vzhledem k tomu, že sociální pracovníce/pracovník vykonává buďto individuální či skupinové pohovory, realizuje besedy, videoprojekci nebo zajišťuje spolupráci s externími subjekty, závisí volba prostor na dané situaci a možnostem.

Klientky sami nedocházejí do kanceláří sociálních pracovníků, jako je tomu například na úřadech, ale sociální pracovník dochází za klientkou k realizaci pohovoru, jak je již popsáno výše. Co se týče **bezpečnosti**, tak sociální pracovník věznice dochází

mezi klienty a klientky sám, bez doprovodu **uniformované složky**. Tento doprovod je využíván pouze v rámci **bezpečnostního opatření**, kdy je očekáváno zvýšené riziko napadení zaměstnance. Je to velká výhoda pro zajištění bezpečnosti, oproti sociálním pracovním a pracovníkům, kteří sídlí v budovách úřadů a v případě napadení volají Policii ČR nebo jsou v kancelářích sami a nemají žádnou možnost vyslat signál, že se nacházejí v nebezpečí.

4.4 Vnitřní pravidla pro činnost sociálního pracovníka ve věznicích

Ve čtvrté kapitole bylo vymezeno a popsáno, legislativní ošetření činnosti sociální pracovníce/pracovníka i na základě interních předpisů, které budou vyjmenovány níže. Kapitola se dále členila na kvalifikační a jiné předpoklady pro činnost sociálního pracovníka, popis náplně práce, tu jsem doplnila o vlastní dokument Popis činností, kterou jsem použila pro zpracování této části diplomové práce (viz příloha č. 1). Z mého pohledu jsou tyto dokumenty nejčastěji používané a sociální pracovníci a pracovníci ve vězeňství se jimi řídí v rámci výkonu sociální práce.

- Listina základních práv a svobod
- Úmluva o právech dítěte – v rámci kontaktu s dětmi odsouzených žen a mužů.
- Trestní zákon a trestní řád
- Zákon č. 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody
- Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádí zákon o sociálních službách
- Zákon č. 555/1992 Sb, o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky
- NGŘ č. 21/2010, kterým se stanoví úkoly zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence.
- NGŘ – č. 19/2014, kterým se vydává organizační řád Vězeňské služby České republiky

- NGŘ – č. 41/2017, o specializovaných oddílech pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování a specializovaných oddílech pro výkon ochranného léčení
- NGŘ č. 44/2018 kterým se stanoví pravidla pro zpracování komplexní zprávy a programu zacházení odsouzeného
- NGŘ – 14/2020, o realizaci práva na informace v podmínkách Vězeňské služby České republiky a o povinném zveřejňování informací
- NGŘ – č. 24/2020, kterým se stanoví podmínky pro výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon trestního opatření odnětí svobody těhotných žen
- NGŘ – č. 28/2022, kterým se stanoví některé podrobnosti pro umíst'ování a přemíst'ování vězňených osob do konkrétní věznice
- NGŘ – č. 29/2020, kterým se stanoví podmínky pro výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody u matek nezletilých dětí ve Věznici Světlá nad Sázavou
- Vnitřní řád pro obviněné ve Věznici Světlá nad Sázavou
- Vnitřní řád (dále jen VŘ) pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou
- Popis pracovní činnosti zaměstnance v pracovním poměru k Vězeňské službě České republiky.
- Manuál SARPO

Denní povinnosti a činnosti se dále odvíjejí od aktuální situace a podle toho je případně zvolen další interní materiál či příslušná legislativa.

SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

V teoretické části diplomové práce jsem se snažila co nejlépe vymezit základní pojmy jako je výkon trestu odnětí svobody, standardy kvality a penitenciární praxe. Dále jsem se věnovala popisu vybraných oblastí jako je příjem klientek do věznice a jaký je postup při jejich přemístování, umístování do nástupních oddílů, významu nástroje pro určování rizik a motivace, tzv. SARPO a v závěru této oblasti první kapitoly je vyjmenována legislativa, interní materiály a další podklady, kterými se zaměstnanci řídí v první fázi a tou je nástup do výkonu trestu. Další oblastí popsané v diplomové práci bylo jednání, plánování a vyhodnocování s klientkami ve výkonu trestu odnětí svobody. Tato oblast byla dále rozpracována do podkapitol věnujících se programu zacházení, plánování, prevenci a intervenci, Empowermentu a vnitřním pravidlům, vztahujícím se ke druhé fázi a tou je již samotný průběh výkonu trestu odnětí svobody. Ve třetí kapitole teoretické části byla popsána návaznost na externí organizace, výstupní poradenství, postpenitenciární péči a taktéž vnitřním pravidlům, která jsou podstatné pro spolupráci s organizacemi vstupujícími do věznice. V poslední kapitole teoretické části jsem popsala kvalifikační a jiné předpoklady pro činnost sociálních pracovníků, náplň práce, prostředí a podmínky, za kterých je realizována spolupráce s klientkami a zakončila jsem opět vnitřními pravidly pro činnost sociálních pracovníků/pracovníků.

Obsah všech zmíněných kapitol se stal podkladem pro vymezení hlavního cíle a dalších výzkumných dílčích cílů, které budou následně uvedeny v empirické části této práce. Výzkum budu realizovat ve Věznici Světlá nad Sázavou, což je věznice pouze pro ženy, které byly odsouzené k vykonání trestu odnětí svobody. Cílem mé diplomové práce je zjištění potřeb zaměstnanců pro zpracování podkladů k metodickým materiálům, osvěta mezi zaměstnanci za účelem zvýšení povědomí o sociální práci ve vězeňství.

III. EMPIRICKÁ ČÁST

5 Příprava a realizace výzkumu

Empirická část diplomové práce se bude věnovat popisu metodiky výzkumu. Primárně bude vydefinován hlavní cíl a dílčí cíle, které budou za pomoci transformační tabulky transformovány do indikátorů zjištění. Potom bude následovat zdůvodnění zvolené výzkumné strategie, popis průběhu výzkumu, zdroje zjištění a jakým způsobem probíhala analýza získaných dat. Závěr bude věnován reflexi případných rizik, která jsou spojená s výzkumem.

5.1 Formulace hlavního a dílčích cílů

Hlavním cílem diplomové práce je **zjistit potřeby zaměstnanců pro tvorbu vybraných metodik Věznice Světlá nad Sázavou, které budou součástí Standardů kvality v penitenciární praxi pro výkon sociální práce**. Dále jsem hlavní cíl rozdělila do dílčích cílů a ty jsem operacionalizovala, což je představeno níže.

Aby došlo k naplnění hlavního cíle, vydefinovala jsem šest dílčích výzkumných cílů (DC), které byly dále rozpracovány do dílčích výzkumných cílů druhého řádu s ohledem na indikátory, které vycházejí z teoretické části této diplomové práce a také související tazatelské otázky.

DC1: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 3 – Příjem klientek do věznice

DC1.1: Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky pro fázi příjmu nových klientek do věznice.

DC1.2: Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky pro fázi, kdy se klientka nachází v nástupním oddíle.

DC1.3: Zjistit potřeby zaměstnanců pro tvorbu metodiky pro zhodnocení rizik a motivace v programu SARPO

DC1.4: Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky při posouzení aktuální situace klienta.

DC2: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 4 – Jednání, vyhodnocení a plánování s klientkami v průběhu výkonu trestu odnětí svobody.

DC2.1.: Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky pro fázi, kdy se klientka nachází ve standardním/specializovaném oddíle.

DC2.2: Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky při žádosti klientka o spolupráci se sociálním pracovníkem.

DC2.3: Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky při průběžném vyhodnocování situace klientka v průběhu výkonu trestu odnětí svobody.

DC2.4: Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky při plánování postupů s klientkami při přípravě na propuštění.

DC3: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 8 – Návaznost na externí organizace.

DC3.1: Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky při navazování spolupráce s externími organizacemi dle potřeb klienta.

DC4: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 9 – Personální zajištění výkonu sociální práce ve věznici.

DC4.1: Zjistit požadavky věznice pro tvorbu metodiky pro kvalifikační a jiné předpoklady sociálního pracovníka.

DC4.2: Zjistit potřeby zaměstnanců pro tvorbu metodiky při zaškolování nových sociálních pracovníků.

DC4.3: Zjistit požadavky věznice pro tvorbu metodiky v rámci počtu přidělených klientů na sociálního pracovníka.

DC5: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 10 – Profesní rozvoj zaměstnanců.

DC5.1: Zjistit požadavky věznice pro tvorbu metodiky pro další vzdělávání sociálních pracovníků.

DC5.2: Zjistit požadavky zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky pro další vzdělávání sociálních pracovníků.

DC6: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 6 – Prostředí a podmínky spolupráce s klientem.

DC6.1: Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky pro prostředí, ve kterém probíhá spolupráce s klientem.

DC6.2: Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky pro určení podmínek, za kterých je realizována spolupráce s klientem.

5.2 Zvolená výzkumná strategie

Hlavním cílem této práce je **zjistit potřeby zaměstnanců pro tvorbu vybraných metodik Věznice Světlá nad Sázavou, které budou součástí Standardů kvality v penitenciární praxi pro výkon sociální práce.** Pro výzkumnou část své diplomové práce jsem zvolila **kvalitativní výzkum**, konkrétně prostřednictvím

polostrukturovaných rozhovorů. Myslím si, že vzhledem k obsáhlosti mnou zvoleného tématu, bude kvalitativní přístup nejvhodnější. Primárně jde o snahu pochopit, jak vnímají dané téma samotní respondenti, zároveň se dostat co nejvíce do hloubky jejich potřeb a také díky tomu, že s touto výzkumnou strategií lze získat větší rozsah dat od menšího počtu respondentů.

Hendl (2005) uvádí, že není jen jediný obecný způsob, jak vymezit či realizovat kvalitativní výzkum. Někteří autoři s vymezením Hendla nesouhlasí, neboť podle jejich přesvědčení není jedinečnost zmíněného výzkumu jen v absenci čísel. Domnívám se, že výhod je stále převaha a faktem zůstává, že kvalitativním výzkumem lze jít hlouběji, vytvořit příjemnější a nenucené prostředí s informanty a kombinovat více postupů.

Další výhodou, kterou vnímám z důvodu mé volby kvalitativního výzkumu je, že *„kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založených na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu“* (Švaříček a Šedová, 2007:17).

Při výzkumném šetření byla použita **technika polostrukturovaných rozhovorů** pro **DC1, DC2, DC3, DC4, DC5 a DC6**, kdy každý rozhovor vychází z předem připravené osnovy otázek a je důležité získat odpověď, kvůli dalšímu zapracování v rámci stanovených cílů. Tento proces je efektivní i vzhledem k tomu, že lze změnit pořadí otázek nebo například použít další otázky, které mají objasňující význam k získaným informacím.

V rámci výzkumného šetření byla dále použita **metoda dotazování**, kdy probíhá sběr dat prostřednictvím pokládání otázek respondentům ze strany výzkumníka, konkrétně doplňujících otázek, aby bylo zachyceno, případně dovysvětleno, jak danou problematiku informant vnímá. Tato kombinace se mi jeví jako nejefektivnější, vzhledem ke své volnosti a navození přirozené komunikace s informanty. Například Creswell in Hendl (2005:50) uvádí o kvalitativním výzkumu, že *„Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“*

5.3 Transformace dílčích cílů do tazatelských otázek

Z důvodu lepší orientace v procesu operacionalizace jsem vytvořila šest tabulek, které zachycují a vysvětlují propojení od HC až po tazatelské otázky. Tato cesta je zaměřena na indikátory, kterým je věnována pozornost z důvodu výzkumu.

Hlavním výzkumný cíl je zjistit potřeby zaměstnanců Věznice Světlá nad Sázavou a na jejich základě zpracovat podklady pro tvorbu metodiky Standardů kvality v penitenciární praxi pro výkon sociální práce.

Tabulka č. 1: Transformační tabulka DC1

Dílčí výzkumný cíl	Dílčí výzkumný cíl 2. řádu	Indikátory	Sada tazatelských otázek
DC 1: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců připravit podklady pro tvorbu metodiky standardu č. 3 – Příjem klientů do věznice.	DC 1.1 Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky pro fázi příjmu nových klientů do příjmové věznice.	Příjem nových klientek	TO 1: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se příjmu nových klientek?
	DC 1.2 Zjistit potřeby zaměstnanců pro tvorbu metodiky pro fázi, kdy se klientky nacházejí v nástupním oddíle kmenové věznice.	Nástupní oddíl	TO 2: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se fázi, kdy je klientka v nástupním oddíle?
	DC 1.3 Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky pro zhodnocení rizik a motivace v programu SARPO.	Rizika a motivace v programu SARPO	TO 3: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se zhodnocení rizik a motivace v programu SARPO?
	DC 1.4 Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky při posouzení aktuální situace klienta.	Aktuální situace klientky	TO4: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky, která se věnuje posouzení aktuální situace klientky?

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 2: Transformační tabulka DC2

Dílčí výzkumný cíl	Dílčí výzkumný cíl 2. řádu	Indikátory	Sada tazatelských otázek
DC2: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 4 – Jednání, vyhodnocování a plánování s klientkou v průběhu VTOS.	DC2.1 Zjistit potřeby zaměstnanců věznic pro tvorbu metodiky pro fázi, kdy se klientka nachází ve standardním oddíle/spec. oddíle.	Standardní/spec. oddíl	TO 5: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se fázi, kdy se klientka nachází ve standardním/spec. oddíle?
	DC2.2 Zjistit potřeby zaměstnanců věznic pro tvorbu metodiky při posuzování žádosti klientky o spolupráci se sociálním pracovníkem.	Spolupráce s klientkou	TO 6: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se posuzování žádosti klientky o spolupráci?
	DC2.3 Zjistit potřeby zaměstnanců věznic pro tvorbu metodiky při průběžném vyhodnocování situace klientky v průběhu VTOS.	Vyhodnocování situace klientky	TO 7: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se vyhodnocování situace klientky?
	DC2.4 Zjistit potřeby zaměstnanců věznic pro tvorbu metodiky při plánování postupů s klientkou při přípravě na propuštění.	Příprava na propuštění	TO 8: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se přípravě klientky na propuštění?

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 3: Transformační tabulka DC3

Dílčí výzkumný cíl	Dílčí výzkumný cíl 2. řádu	Indikátory	Sada tazatelských otázek
DC3: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 8 – Návaznost na externí organizace.	DC3.1 Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky při navazování spolupráce s externími organizacemi dle potřeb klientek.	Externí organizace	TO 9: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se navazování spolupráce s externími organizacemi?

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 4: Transformační tabulka DC4

Dílčí výzkumný cíl	Dílčí výzkumný cíl 2. řádu	Indikátory	Sada tazatelských otázek
DC4: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců připravit podklady metodiku ke standardu č. 9 – Personální zajištění výkonu sociální práce ve věznici.	DC4.1 Zjistit požadavky věznice pro tvorbu metodiky pro kvalifikační a jiné předpoklady sociálního pracovníka.	Kvalifikační a jiné předpoklady SP	TO10: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se kvalifikačním a jiným předpokladům SP?
	DC4.2 Zjistit potřeby zaměstnanců pro tvorbu metodiky při zaškolování nových sociálních pracovníků.	Zaškolování nových SP	TO11: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se zaškolování nových SP?
	DC4.3 Zjistit požadavky věznice pro tvorbu metodiky v rámci počtu přidělených klientek na sociálního pracovníka.	Počet klientek na SP	TO12: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se počtu přidělených klientek na SP?

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 5: Transformační tabulka DC5

Dílčí výzkumný cíl	Dílčí výzkumný cíl 2. řádu	Indikátory	Sada tazatelských otázek
DC5: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 10.	DC5.1 Zjistit požadavky věznic pro tvorbu metodiky pro další vzdělávání sociálních pracovníků.	Další vzdělávání	TO13: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se požadavkům věznic pro další vzdělávání SP?
	DC5.2 Zjistit požadavky zaměstnanců věznic pro tvorbu metodiky pro další vzdělávání sociálních pracovníků	Další vzdělávání	TO 14: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se dalšímu vzdělávání SP?

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 6: Transformační tabulka č. 6

Dílčí výzkumný cíl	Dílčí výzkumný cíl 2. řádu	Indikátory	Sada tazatelských otázek
DC6: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 6 – Prostředí a podmínky spolupráce s klientkou.	DC6.1 Zjistit potřeby zaměstnanců věznic pro tvorbu metodiky pro prostředí, ve kterém probíhá spolupráce s klientkou.	Prostředí pro spolupráci	TO 15: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se prostředí, ve kterém probíhá spolupráce s klientkou?

Zdroj: vlastní

5.4 Strategie volby výzkumného souboru

Volba výzkumného souboru byla především ovlivněna tím, že pracuji ve Věznici Světlá nad Sázavou a opakovaně při výkonu sociální práce ve vězeňství nejen v této věznici, ale i napříč ČR rezonuje potřeba nějakého manuálu či jiného metodického materiálu pro sociální pracovníky a pracovnice a to nejen z důvodu sjednocení postupů, metodické opory, ale také z důvodu informovanosti či osvěty pro ostatní zaměstnance VS ČR či nové sociální pracovníky a pracovnice při jejich zaučování. Tato potřeba je z mého pohledu více žádána i pro nedostatečné legislativní ukotvení některých oblastí sociální práce a jednou z těchto oblastí je právě sociální práce ve vězeňství. Realizace výzkumu proběhla mezi odbornými zaměstnanci ve Věznici Světlá nad Sázavou, aby byly zjištěny potřeby všech pro přípravu podkladů k případnému využití pro tvorbu metodiky k jednotlivým standardům. Konkrétně jsem oslovila sociální pracovnice, speciální pedagožky a speciálního pedagoga, psycholožky a vychovatelky. Výzkumu se zúčastnilo **devět informantek**. Domnívám se, že jen pohled všech zmíněných odborných zaměstnanců dohromady může být nejlepším návodem pro zpracování metodiky, která bude, byť se jedná o metodiku zaměřenou pro sociální pracovníky, pomáhat všem při orientaci či hledání postupů sociálních pracovníků. Pro realizaci výzkumu se tedy jednalo o **záměrný výběr** a níže je pro lepší představu v tabulce uveden **popis informantů**, co se týče, věku, pohlaví, délce praxe a pracovní pozice.

Tabulka č. 7: Informanti

Označení informanta	Pohlaví	Věk	Pracovní pozice	Délka praxe ve věznici
I 1	žena	37	Sociální pracovnice	7 let
I 2	žena	41	Sociální pracovnice	18 let
I 3	žena	43	Speciální pedagožka	11 let
I 4	žena	39	Speciální pedagožka	18 let
I 5	žena	30	Speciální pedagožka	6,5 roku
I 6	žena	50	Psycholožka	19 let
I 7	žena	28	Psycholožka	3 roky
I 8	žena	42	Vychovatelka	5 let
I 9	žena	35	Vychovatelka	1 rok

Věznice je složena z mnoha dalších oddělení, například oddělení správní, ekonomické, personální, zdravotní a oddělení logistiky. Zaměřila jsem se pouze na výše zmíněné, neboť výzkum je cílený na potřeby odborných zaměstnanců Oddělení výkonu vazby a trestu (dále jen OVVaT). Volba výzkumného vzorku byla tedy záměrná.

Zaměstnance OVVaT Věznice Světlá nad Sázavou jsem vybírala i vzhledem k tomu, že jsem s nimi v každodenním kontaktu. Myslím si, že jen když se vzájemně doplňujeme a zároveň respektujeme své potřeby a postupy, nelze nikoho z výše jmenovaných vynechat ani při tvorbě metodiky sociálních pracovníků a pracovníků. Nejen sociální pracovníci a pracovnice, ale i další odborní zaměstnanci budou mít díky případné metodice možnost více nahlédnout a zjistit, co tato oblast vlastně obnáší a tím z jejich strany může být ulehčena i další interpretace spolupráce klientkám ve věznici.

Výzkumný vzorek lze také charakterizovat jako skupinu s průměrnou délkou působení v penitenciární praxi, což je 7 a více let, pouze jedna informantka uvedla délku praxe ve věznici 1 rok. Někteří mají zkušenost i v jiných pracovních pozicích mimo vězeňské prostředí, ale převážně spíše v jiné pracovní pozici v rámci věznice. Například speciální pedagožka byla dříve vychovatelkou, poté sociální pracovnící a nyní speciální pedagožkou. Se všemi zmíněnými zaměstnanci úzce spolupracuji a často představuji různé možnosti a informace, které by jim mohli více osvětlit výkon sociální práce a propojit spolupráci v rámci penitenciární praxe.

5.5 Popis průběhu sběru dat

V předchozích kapitolách je již zmíněna a popsána zvolena kvalitativní výzkumná metoda, která je použita pro tuto práci. Konkrétně jde o polostrukturovaný rozhovor (interview) pro dílčí cíle DC1, DC2, DC3, DC4, DC5 a DC6.

Všechny rozhovory byly realizovány ve Věznici Světlá nad Sázavou, v jejich pracovním prostředí (kancelář) při běžných denních, pracovních činnostech zaměstnanců OVVaT a vzhledem k tomu byl čas někdy narušen plněním úkolů ze strany vedoucího OVVaT či nenadálou situací u odsouzených žen (suicidální jednání, napadení jiné odsouzené ženy, atd.). I vzhledem k těmto nečekaným a neplánovaným situacím si myslím, že nebyla ovlivněna kvalita interview a spíše lépe vyplynuly potřeby zaměstnanců, které jsou potřebné pro případnou metodiku.

Při studování odborné literatury pro výzkumnou část mne oslovil autor Mioviský (2006:163-170), který dělí **interview do částí**:

1/“*přípravná a úvodní část*“ - v této fázi jsem připravila otázky a zvolila výzkumný soubor, oslovila jsem je a informovala o cíli rozhovoru. Na základě informovaného souhlasu (viz příloha č. 3) jsem s informantkami domluvila termín a další náležitosti jako je plán rozhovoru – kdy a kde bude realizován.

2/“*vzestup a upevnění kontaktu*“ - v této fázi jsem se pokusila nastavit bezpečnou atmosféru pro získání důvěry u informantek.

3/“*jádro interview*“ – v další fázi již následoval samotný rozhovor, kdy je tazatel vystaven riziku zvládnání některých situací, které mohou být velice náročné s ohledem na aktuální rozpoložení informantek apod.

4/“*závěr a ukončení*“ – závěr je vždy velice důležitý a než proběhlo ukončení, bylo mezi mnou v roli výzkumníka a informantkami vše vyjasněno, například zmíněná témata, atd.

Tazatelské otázky byly připravené na základě zpracované teoretické části této práce. Každý respondent byl osloven a následně mu bylo vysvětleno, jakým tématem se tato práce zabývá i za jakým účelem je realizován výzkum. Vzhledem k různým pracovním zaměřením bylo těžké se sejít, ale nakonec po možnosti se na rozhovor připravit z důvodu jejich seznámení se s tazatelskými otázkami, bylo vše plánováno v měsících květen a červen 2023. Před rozhovorem jsem zrekapitulovala cíle, záměr této práce, i zda otázkám rozumí a dotázala jsem se, zda s nimi mohu sepsat informovaný souhlas, a zda mohu nahrávat každý z rozhovorů na diktafon. Vzhledem k absenci či vytíženosti zaměstnanců či mě, byly rozhovory odkládány a pro získání potřebných dat byl ve finále stanoven měsíc červen 2023 a průměrná doba jednoho rozhovoru byla cca 45-60 minut.

U každé informantky jsem respektovala jeho potřebu času pro zodpovězení tazatelských otázek i vlastních potřeb a zvyků v komunikaci. Jak již bylo zmíněno, rozhovory probíhaly v běžném pracovním provozu a občas byly přerušeny z důvodu telefonických hovorů, odvoláním vedoucího OVVaT za účelem plnění neodkladných úkolů, apod. Avšak i přesto, že došlo k přerušení, vždy bylo plynule navázáno na předchozí otázku a pokračováno dál.

V závěru jsem se všemi hovořila o jejich případných dotazech k mé diplomové práci, k činnosti sociálních pracovníků v penitenciárním prostředí a poté jsem vyjádřila velké díky za ochotu a čas, který mi věnovali.

5.6 Způsob zpracování získaných dat

Zpracování DC1, DC2, DC3, DC4, DC5 a DC6

Rozhovory jsem se zaměstnanci realizovala v jejich kancelářích ve věznici a průměrná doba jednoho rozhovoru byla cca 45 až 60 minut. Rozhovory jsem zaznamenávala písemně a průběžně jsem doplňovala informace v rámci doptávání. Informanti měli seznam tazatelských otázek k dispozici již před realizovaným rozhovorem, což bylo efektivní především pro jejich přípravu a tím větší množství získaných informací, i díky následnému doptávání. Odpovědi od informantů jsem poté přepisovala do počítače. Při přepisování do počítače jsem informace uspořádala dle pořadí indikátorů a tazatelských otázek. V této fázi jsem při pročitání odpovědí barevně zvýraznila důležité body, které jsem barevně oddělila oblastí výzkumu, což je příjem klientek do věznice, průběh výkonu trestu, příprava na propuštění a personální zajištění výkonu sociální práce ve věznici. Miovský tuto techniku pojmenovává jako kódování, dle něj jde ulehčení orientace i analýzy. (Mioviský 2006:211).

Mioviský dále uvádí, že „*přiřazování klíčových slov či symbolů k částem textu tak, aby byla umožněna snadnější a rychlejší práce s těmito částmi...*“ (Mioviský, 2006:219-220).

Odpovědi jsem zaznamenávala přesně, tak jak byly vyřčeny, bez úpravy různých slovních obrátů ani jsem neupravovala stavbu vět. Dle barevného rozlišení jsem snadněji poznala, o kterého informanta se jedná a bylo jednodušší uvádět přímé citace ke každému cíli zvlášť. Zjištěním informací na základě zodpovězených tazatelských otázek a jejich následným shrnutím byl naplněn hlavní cíl.

5.7 Etická a jiná rizika výzkumu

Při výzkumném šetření pro mou diplomovou práci jsem vnímala několik etických a jiných rizik, které by mohly ovlivnit výsledky výzkumu. Hlavním etickým rizikem vnímám to, že jsem výzkum realizovala v místě svého zaměstnání a tedy by mohla má **osobnost** v roli **výzkumníka** ovlivnit jejich odpovědi. Protože někdy se názor takto přímo nesděluje lehce a také nemusí souhlasit s daným tématem. Sama vnímám potřebu metodiky pro výkon sociální práce jako nutnou, avšak například z **obav zaměstnanců** o navýšení administrativy či kontrol si mohou zaměstnanci myslet, že je aktuální stav bez metodiky nejlepší nebo že není takto uchopitelná a je potřebné jít jinou cestou. I přesto vnímám jako důležité to vyzkoušet, věnovat se dále metodickým podkladům a najít případně jinou vhodnou verzi, která je pro vězeňské prostředí a sjednocení výkonu sociální práce nejvhodnější a stala by se pomocníkem.

Vzhledem k výběru výzkumného souboru je riziko také to, že **informanti nejsou pouze z řad sociálních pracovníků či pracovníc**, ale zaměřila jsem se na odborné zaměstnance z oddělení výkonu vazby a výkonu trestu. Je tedy možné, že nebudou mít povědomí o standardech kvality či se jim dané téma může zdát nesouvisející s tím, že mají být zapojeni do metodiky pro výkon sociální práce. Jak již bylo v diplomové práci zmíněno, jedná se o úzkou spolupráci mezi odbornými zaměstnanci a pokud má být sestavena na základě potřeb zaměstnanců, pak jejich pohled je neodmyslitelný při zpracování Standardů kvality v penitenciární praxi. Dalším důvodem je možnost osvěty a využití i v případě zaučování nejen nových sociálních pracovníků nebo pracovníc.

Dalším etickým rizikem vnímám konečný **počet informantů**, kteří souhlasili a rozhovor s nimi se opravdu uskutečnil. Dále vzhledem k ochraně osobních údajů, která je stanovena zákonem č. 101/2000 Sb., který uvádí, že kdo se zúčastní výzkumu, nesmí být vystaven žádnému *„nepřirozenému riziku, případně situacím, jež by mohly vést k porušení etických zásad“* (Miovský 2006:280-285).

Může být obtížné v rámci výzkumu správně **pochopit či definovat** nejen získané informace již při sběru dat, tak i při jejich vyhodnocení. Tedy velkou roli hraje i **důvěra** mezi informanty a výzkumníkem, ale i způsob **kommunikace** mezi nimi. Výzkumník musí také dbát na to, aby se **správně dotazoval** a doptával, aby nespojoval více oblastí

dohromady či nespojoval otázky a dal **dostatečný čas** všem informantům a tím, projevil svou **empatii** a **citlivý přístup** k osobnosti informanta.

6 POPIS A INTERPRETACE ZJIŠTĚNÍ

Hlavním výzkumným cílem této práce je **zjistit potřeby zaměstnanců pro tvorbu vybraných metodik Věznice Světlá nad Sázavou, které budou součástí Standardů kvality v penitenciární praxi pro výkon sociální práce.**

Nejprve jsem stanovila kategorie, konkrétně šest pro každý dílčí výzkumný cíl a následně za pomoci indikátorů (tabulka č. 1-6), jsem sestavila tazatelské otázky (taktéž tabulka č. 1-6). V této kapitole se budu věnovat především definovaným dílčím cílům, stanoveným tazatelským otázkám a odpovědím na každou tuto otázku v oddělených podkapitolách, které se zabývají vždy konkrétní oblastí a dílčím cílem. V každé podkapitole se budu snažit co nejlépe interpretovat získaná data z výzkumu za použití metod a technik uvedených v podkapitole Způsob zpracování dat. Dále bude každá podkapitola obsahovat, které tazatelské otázky, indikátory byly použité a jejich propojení ve vztahu k teoretické části. V této části diplomové práce budu uvádět přímé citace informantů a pro lepší orientaci v odpovědích informantů bude použito označení informantů I1 – I9. Mého výzkumu se zúčastnily pouze ženy, budu tedy v textu používat označení – informantka. V závěru bude shrnuta výzkumná část s doplněním informací, které jsou důležité pro jednotlivé oblasti výzkumu.

6.1 Dílčí cíl 1

DC 1: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců připravit podklady pro tvorbu metodiky standardu č. 3 – Příjem klientek do věznice.

První dílčí cíl se věnuje oblasti při příjmu nových klientek do Věznice Světlá nad Sázavou. Konkrétně zpracováním **podkladů pro tvorbu metodiky** pro příjem klientek do Věznice Světlá nad Sázavou a je propojen s první kapitolou teoretické části diplomové práce – **Příjem klientek**, kde je popsáno v jednotlivých podkapitolách 1. 1. kdo je klientem věznic, v podkapitole 1. 2. jaká pravidla má přemístění klientů do kmenové věznice, kapitola 1. 3. dále popisuje nástupní oddíl věznice, kapitola 1. 4. se zabývá nástrojem SARPO a v závěru kapitoly 1.5. jsou vyjmenované vnitřní předpisy, legislativa

vztahující se k dané oblasti příjmu klientek do věznice, také platná Nařízení generálního ředitele, a další interní materiály. Dílčí cíl 1, který byl dále rozdělen do DC1.1. a DC1.2., DC1.3. a DC1.4. K DC1 jsem na základě zpracované teoretické části zabývající se příjmem nových klientek stanovila indikátory – **Příjem nových klientek, nástupní oddíl, rizika a motivace v programu SARPO a aktuální situace klientky**. Vzhledem k indikátorům jsem nastavila výzkumné otázky, pro naplnění DC1 v celém rozsahu a to TO 1, TO 2, TO 3 a TO 4. DC

Pro zpracování podkladů pro připravované vypracování metodiky jsem čerpala inspiraci ze Standardů kvality sociálních služeb a pro vězeňské prostředí jsem jej nazvala **Standard č. 3 – Příjem klientek do věznice**.

DC 1.1 Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky pro fázi příjmu klientů do věznice.

TO1: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se příjmu nových klientek?

Z rozhovoru s informanty vyšly najevo **doporučení**, co by měla obsahovat část metodiky věnující se příjmu nových klientek. Tato doporučení budou v budoucnu použita při tvorbě metodiky Standardů kvality v penitenciární praxi pro Věznici Světlá nad Sázavou. Vzhledem k obsáhlosti odpovědí bude dále prostřednictvím bodů v textu uvedeno v odrážkách s odkazem na informantku, která takto odpověděla. Pro přehled jsem jeden rozhovor doslovně přepsala a vložila jej do příloh (příloha č. 2).

- **Konzultace** – informanti potřebují do metodiky zapracovat konzultování v rámci týmu odborných zaměstnanců po nebo před vstupním pohovorem – Při příjmu nových klientek je důležité od počátku věznění úzce spolupracovat nejen mezi odbornými zaměstnanci, ale i s ekonomickým oddělením a například správním. Při dalším doptávání bylo doplněno, že *„...je důležité konzultovat nejen s odbornými, ale taky s ekonomickým a zdravotním oddělením.“*(I1)
- Komplexní **zmapování** situace klientky – V metodice by podle informantů měl být uvedený postup při zjišťování celé situace klientky. Při interview informantka uvedla, že *„pokud si to situace žádá, je nutné neprodleně oslovit některé úřady či zařízení péče o děti.“*(I1)

- **Poskytnutí základních informací** – V metodice, která se zabývá příjmem klientek by podle informantek měla být struktura základních informací, které představí, co patří do činností sociálních pracovníků a pracovníků. Informantka uvedla, že „...konkrétně co může sociální pracovník nabídnout odsouzenému/odsouzené, s čím vlastně může od začátku pomoci.“(I2)
- **Sociální prostředí** – Informantky shodně vyjadřovaly potřebu znát alespoň okrajově, z jakého prostředí pochází, kde žila, s kým atd. Informantka hovořila o prostředí a sdělila, „...to z civilního života, domov, ulice.“(I3)
- **Osobní doklady** – V metodice by dle informantek měla být uveden postup při zhotovování občanských průkazů a jak je tomu například u cizinek. Informantka doplnila, „jestli je má nebo je potřeba je zhotovit.“(I3)
- **Formy spolupráce** – Informantky dále vyjádřily potřebu uvést v metodice postup o tom, jakým způsobem je možné oslovit odborného či jiného zaměstnance. Informantka uvedla v rámci interview, „...jak to bude probíhat na nástupce i pak na patře.“(I4)
- **Závislosti a dluhy** – Další potřebou informantek, která se vztahuje k příjmu nových klientek v rámci metodiky je oblast závislosti a dluhů, protože je s ní pracováno po celou dobu VTOS, je možné již v rámci příjmu klientky dát doporučení na umístění v terapeutické bezdrogové zóně. Ale také vzhledem k dalším indikátorům, dát návrh na umístění klientky na specializovaný oddíl pro osoby s poruchou osobnosti. Informantka uvádí, „... zaměřila bych se na základní vytěžení, zda není v nějakém akutním stavu a připravila bych se na adaptační fázi.“(I5)
- **Sociální anamnéza** – V metodice by dle informantek měl být popsán postup při získávání informací a jak je dále s těmito informacemi nakládáno. Informantka uvádí, „... to co s ní přijede, karta, záznam sociálního pracovníka nebo nastudovat spis.“(I6)
- **Medikace, bezpečnostní opatření** – Informantky vnímají potřebu mít v metodice ukotveno, zda je odsouzená medikována a to protože, zda tato skutečnost mohla bránit v procesu zařazení do zaměstnání nebo pobytu ve standardním oddíle. Informantka hovořila o zvýšených kontrolách, suicidálním chování a doplnila, „... ale to je spíš z mého soudku. U vás

například jestli je nebezpečná, mediálně známá osobnost nebo třeba doživotně odsouzená.“ (I7)

- **Práva a povinnosti** – Informantky mají potřebu do metodiky zapracovat jak po nástupu do VTOS probíhají informační besedy o požární ochraně, o užívání návykových látek, o právech a povinnostech odsouzených. Informantka sdělila, že jde jednoduše o to, „...*co můžou a co ne nebo co musí.*“ (I9)

DC 1.2 Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky pro fázi, kdy se klientky nacházejí v nástupním oddíle kmenové věznice.

TO2: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se fázi, kdy je klientka v nástupním oddíle?

Část metodiky, která by se zabývala fází, kdy je klientka na nástupním oddíle by dle informantek měla obsahovat následující body, které by měly být v metodice více popsány:

- **„Aktuální problémy“** (I4) – V metodice by dle informantek měl být postup, jak je průběžně zjišťována situace klientek, jak je tato situace průběžně vyhodnocovaná. Informantka uvedla, *„související s uvězněním.“* (I4)
- **Specializovaný oddíl** – V rámci interview bylo další potřebou informantek, aby v metodice byla vypsána možnost umístění v rámci specializovaných oddílů. Informantka uvádí, *„...jako jestli půjde na oddíl trvale pracovní nezařaditelných, jestli to její zdravotní stav vyžaduje. Jestli je možný její stav u nás řešit.“* (I6)
- **Žádost na specializovaný oddíl pro matky s dětmi** – Informantky vyjádřily, že by v metodice měl být uveden postup pro příjem matek s dětmi do specializovaného oddílu, včetně podkladů, které musejí klientky doložit i v zoru žádosti. Informantka uvádí, *„jestli má podanou žádost nebo to bude řešit z baráku.“* (I1)
- **Péče o děti** – v této části metodiky věnující se příjmu nových klientek by informantky uvítaly konkrétní informace. Tedy o možnostech kontaktu s dětmi ve věznici, jak hradit výživné z věznice, atd. Informantka dodává, *„myslím tím, kde jsou, kdo se o ně teď stará anebo kde jsou umístěny.“* (I2)

- **Úřady, soudy, apod.** – V metodice by měl být dle informantek postup pro navazování spolupráce. Informantka uvádí, že již od prvního setkání říká: *„Vždycky jim říkám, že sociální pracovník řeší to, co se týká civilního života.“* (I2)
- **Bydlení a zaměstnání** – Informantky potřebují do metodiky zpracovat postup při zajišťování bydlení a zaměstnání. Informantka uvádí, *„Ptám se, jestli to má nějak zajištěný už teď, kam se bude vracet a jestli měla někdy práci.“* (I2)
- **Spolupráce s „neziskovkama“** – Stejně jako u doporučení, které se týká bydlení a zaměstnání by dle informantek měl být uveden seznam s nabídkou neziskových organizací, které spolupracují s Věznicí Světlá nad Sázavou. Informantka uvádí, že ji zajímá jestli *„zná už nějakou nebo podle toho co řekne, tak jí to doporučím.“* (I5)
- **Postup při rozhovoru – V metodice by dle informantek neměl chybět postup při pohovoru.** Informantka uvádí, *„...tím myslím vstupní pohovor s odbornými zaměstnanci.“* (I3)
- **Komplexní zpráva** – Příjem klientek se zabývá také získáním informací o klientce. Informantky uvádějí, že by metodika měla obsahovat popis komplexní zprávy od pohovoru až po zadání informací do vězeňského systému. Informantka uvádí, *„...tedy zpracování kompletní sociální anamnézy, která není striktně ohraničena, ale je vymezena nástrojem SARPO.“* (I3)
- **Možnost pomoci** – Informantky uvedly, že by metodika měla obsahovat možnosti, které může klientka využít při řešení své aktuální situace, ale i v průběhu VVTOS. Informantka uvádí, *„...postupy, rady, které mohou být klientkám užitečné hned na nástupce.“* (I9)

DC 1.3 Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky pro zhodnocení rizik a motivace v programu SARPO.

TO3: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se zhodnocení rizik a motivace v programu SARPO?

Část metodiky, která se věnuje **zhodnocení rizik a motivace v programu SARPO** by dle zaměstnanců věznice měla obsahovat:

- **Postup při zhodnocení** – nástrojem pro zhodnocení situace, rizik i motivace je SARPO. Na základě těchto informací je nastaven program zacházení. Dle informantek by mělo být i uvedeno, kde případné informace ověřit nebo získat. Informantka uvádí, „...asi jak se k těm informacím dostanem, třeba popsat SARPO, jeho význam.“(I1)
- **„Vztahy, rodinné příslušníky, profesní kariéru, dluhové zatížení, případně fázi jejich řešení, pokud již například řešení nezapočala.“**(I3)
- **Posouzení motivace** – k posouzení motivace slouží prvotně nástroj SARPO, který by měl být více popsán v metodice i jak je vyhodnocena motivace a to nejen tímto nástrojem. Z interview vyplývalo, že i nabídka aktivit je motivací. Informantka uvádí, „na začátku trestu nemusí být žádná motivace na sobě makat, může to navést k volbě aktivit.“(I4)
- **Spolupráce s odbornými zaměstnanci** – v metodice by dle informantek měla být blíže popsána spolupráce ve fázi nástupu výkonu trestu klientky. Informantka uvádí: „Stanovit rizika a motivaci můžeš jen ve spolupráci s psychologem a spec. pedagogem a Vámi.“ (I5)
- **Plán pro výkon trestu** – toto doporučení by mělo dle informantek být uvedeno a více pospáno v metodice Standardů kvality v penitenciární praxi. Informantka reagovala, „co, kdy a jak.“(I6)

Ostatní informantky se v odpovědi shodovali s výše uvedenými, vzhledem k tomu není dále v textu opakováno.

DC 1.4. Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky při posouzení aktuální situace klientky.

TO4: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky, která se věnuje **posouzení aktuální situace klientky**?

Metodika, která by se zabývala **posouzením aktuální situace klientky** by podle odpovědí zaměstnanců věznice měla obsahovat:

- **Jak získat informace** – zdroj informací je podle informantek nejdůležitější a určitě by měl být v metodice rozepsán, včetně toho, kde je možné informace získat. Informantka uvádí, „...jestli z anamnézy nebo pohovoru a tak.“(I1)

- **Situace a postupy** – metodika by podle informantek měla také obsahovat postupy, vlastní zkušenost sociálních pracovníků a pracovníků s různými situacemi. Informantka uvádí, „...*když by to měla být metodiky, tak asi návod jak řešit různé situace, příklady a řešení.*“ (I2)
- **Sociální prostředí** – Informantky dle svého sdělení vnímají potřebu zakomponovat do metodiky postup získávání informací či jak dále s informacemi o prostředí klientky pracovat. Informantka uvádí: „*Určitě sociální prostředí, ze kterého klientka pochází, aktuální problém, situaci, počet dětí, stav, zdali je v zaměstnaneckém poměru, stav dluhů.*“ (I3)
- **Priority** – V metodice by dle informantek měly být postupy, které pomohou vyhodnotit situaci klientky, akutnost a možnosti řešení, ve spolupráci s klientkou jsou stanovené body podle závažnosti a reálného řešení z VTOS. Informantka odpověděla: „*Stanovení prioritních problémů, které je třeba během výkonu trestu řešit a stanovit způsob řešení těchto problémů.*“ „*Konkrétně dluhy, zařazení do dluhového poradenství, péče o děti, poradenství pokud se třeba řeší péče o děti, apod.*“ (I4)
- **Individuální posouzení** – Dle informantek by měl být kladen důraz na důležitost individuálního posouzení dané situace. Informantka uvádí: „*Po individuálním posouzení by bylo třeba zahrnutí i s následným opatřením, kdyby bylo potřeba.*“ (I5)
- **Externí organizace** – Informantky vnímají potřebu do metodiky zpracovat konkrétní seznam organizací, které jsou již neodmyslitelnou součástí spolupráce s klientkami ve věznici. Informantka uvedla, „...*kam by klientka docházela při trestu i potom, prostře podle oblasti, třeba bydlení a tak.*“ (I6)
- **Individuální plán** – Informantky uvedly, že by měl být v metodice uveden postup při plánování postupů a cílů v rámci individuálního plánu. Informantka uvádí, „...*tak může kontrolovat sama, jestli se někam pohnula nebo jestli to už vyřešila.*“ (I7)
- „**Nabídka oblastí k řešení**“ (I8) – V metodice by měla být dle informantek vymezená oblast, kterou může klientka řešit se sociální pracovnící nebo pracovníkem.

Informantka I9 uvádí: „*Vždycky se prostě poradím, někdy je potřeba sociální pracovnice, někdy psycholožka, ale fakt podle situace.*“

6.2 Dílčí cíl 2

DC 2: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců věznice připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 4 – Jednání, plánování a vyhodnocování s klientkami ve VTOS.

Druhý dílčí cíl se věnuje oblasti jednání, plánování a vyhodnocování s klientkou v průběhu VTOS. Konkrétně zpracováním **podkladů pro tvorbu metodiky** pro příjem klientek do Věznice Světlá nad Sázavou a je propojen s druhou kapitolou teoretické části diplomové práce – **Jednání, plánování a vyhodnocování s klientkami ve VTOS**, kde je popsáno v jednotlivých podkapitolách 2.1. Program zacházení, v podkapitole 2. 2. plánování, prevence a intervence, kapitola 2. 3. dále popisuje Empowerment v závěru druhé kapitoly 2. 4. jsou vyjmenované vnitřní předpisy, legislativa vztahující se k dané oblasti, také platná Nařízení generálního ředitele, a další interní materiály. Dílčí cíl 2, který byl dále rozdělen do DC2.1., DC2.2., DC2.3. a DC2.4. K DC2 jsem na základě zpracované teoretické části zabývající se jednání, plánování a vyhodnocování s klientkami ve VTOS stanovila indikátory – **Standardní a speciální oddíl, spolupráce s klientkou, vyhodnocování situace klientky a příprava na propuštění**. Vzhledem k indikátorům jsem nastavila výzkumné otázky, pro naplnění DC2 v celém rozsahu a to TO 5, TO 6, TO 7 a TO 8. DC

Pro zpracování podkladů pro připravované vypracování metodiky jsem čerpala inspiraci ze Standardů kvality sociálních služeb a pro vězeňské prostředí jsem jej nazvala **Standard č. 4 – Jednání, plánování a vyhodnocování s klientkami ve VTOS**

DC 2.1 Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky **pro fázi, kdy se klientka nachází ve standardním či specializovaném oddíle.**

TO5: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se fázi, kdy se klientka nachází ve standardním či specializovaném oddíle?

V části metodiky, která by se zabývala fází, kdy je klientka umístěna na standardním či specializovaném oddíle by podle zaměstnanců věznice měla obsahovat:

- **Prostupnou skupinu vnější diferenciacie věznic** – Metodika ke Standardům kvality v penitenciární praxi by měla obsahovat popis, kdy je možné požádat o přeřazení do jiné, nižší diferenciacie nebo kdy se může zvýšit. Kdo může návrh podat a jaké jsou výhody a nevýhody v jednotlivých stupních „*To budou řešit vždycky, to je to, co potřebujou k pépěčku.*“ (I1)
- **„Aktivity, programy a možnosti vzdělávání nebo brigád, aby využily volný čas nebo byly užitečné při pomoci v rámci brigád.“** (I2)
- **Nastavení kontinuální práce** – Informantky by chtěly v metodice uvést postup a možnosti, co vše je možné řešit se sociální pracovníci. Jak je dále spolupráce provázána s dalšími odborníky. Informantka uvádí, „*...pomoc klientce, postupné plánování a kroky. Důraz by měl být kladen na řešení dluhové problematiky, na řešení naplňování rodičovské kompetence v následném civilním životě.*“ (I3)
- **Podmínky přijetí do standardizovaných nebo specializovaných oddílů** – Informantka uvedla, že je důležité „*stanovení postupů, cílů, metod práce s klientem v daném oddíle, plán činností dle daného oddílu.*“ (I4)
- **Program zacházení** – Část metodiky věnující se jednání, plánování a vyhodnocování byl, měla dle informantek obsahovat popis stanovení programu zacházení i jak se sociální pracovník na sestavení programu zacházení podílí. Informantka uvádí: „*Konkrétní program zacházení, zakotvení práce s konkrétními kriminogenními faktory a riziky, práce s motivací a systém průběžného vyhodnocování.*“ (I5)
- **Na co má kdy nárok** – pro přípravu na případné podmíněné propuštění jsou tyto informace dle informantek podstatné a měl by být dle jejich sdělení v metodice postup i seznam věcí, které mohou klientky žádat, nebo jim dle lhůty vzniká nárok například na podmíněné propuštění. Informantka uvádí: „*Je potřeba, aby každá klientka věděla kdy má pépěčko, konec trestu, jestli může dostat nárokáč, jestli má žádat Probačku, atd.*“ (I6)
- **Rodina a vztahy** – Informantky uvedly, že by chtěly do metodiky zapracovat postup při práci s rodinou anebo jak je v průběhu výkonu trestu je tato oblast sledována. Informantka uvádí: „*Má už navázaný vztahy s rodinou? Má se na koho obrátit?*“ (I7)

Informantky I8 a I9 uvedli shodně, že hlavně seznámení s pravidly oddílu a představení kmenových zaměstnanců.

DC 2.2 Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky při **posuzování žádosti klientky o spolupráci** se sociální pracovníci.

TO6: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se posuzování žádosti klientky o spolupráci?

Část metodiky, která se zabývá **posuzování žádosti klientky o spolupráci** by dle zaměstnanců měla obsahovat následující body, které jsou následně i doporučením pro případnou tvorbu metodiky.

- **Jak navázat spolupráci** – tato část by měla dle informantek v metodice představovat možnosti kontaktu se sociálními pracovníky, s odborníky zvenčí. Důležitý je podle informantek především postup podání žádosti nebo oslovení klientky či třetí strany. Informantka „*Víš, jestli žádankou nebo ti zavolá OSPOD, protože to nemusí jít jen od odsouzený.*“ (I1)
- **Nedobrovolná spolupráce** – V metodice by mělo být dle informantek zpracováno, jak postupovat, pokud je zakázka ze strany například soudu, Policie a klientka odmítá. Někdy dochází i k situaci, kdy sociální pracovník ví, že by měla odsouzená v nějaké situaci jednat, ale ona odmítá. Informantka uvádí: „*Co dělat když klientka nespolupracuje, vše odmítá a nechce nic řešit. To si myslím, že je demotivující i pro nás, co potom?*“ (I2)
- **Sociální problém** – Podle informantek by měl být popsán v metodice postup pro stanovení problému a jeho následné řešení. Informantka uvádí, „*...ideální by byla také momentální fáze daného problému, pokud je tohoto klientka schopna.*“ (I3)
- **Kompetence soc. pracovníce** – Informantky sdělily, že by metodika měla obsahovat, co je možné žádat a co sociální pracovníce vlastně může. Informantka uvádí: „*Nejspíš myslíš posuzování konkrétní situace, kterou řešíte pak jako sociální pracovníce podle kompetencí a přidělených agend. Navazujete je na další odborníky a připravujete je i třeba ven.*“ (I5)

Ostatní informantky se shodují s výše uvedenými informacemi, hlavně by podle nich mělo být vysvětleno, jak se žádá o spolupráci a také co je v kompetenci sociálních pracovníků a pracovníků.

DC 2.3 Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky při průběžném vyhodnocování situace klientky v průběhu VTOS.

TO7: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se vyhodnocování situace klientky?

Metodika obsahující **vyhodnocení situace klientky** by měla obsahovat:

- **Individuální plán** – V metodice by podle informantek měl být konkrétně postup pro nastavení individuálního plánu. Informantka uvádí: *„Bez plánu se špatně hodnotí, je tu těch žen moc a člověk si nepamatuje, co plánoval včera, natož před týdnem.“* (I1)
- **Naplnění požadavku** – Informantky uvedly, že by v metodice měl být postup pro vyhodnocení toho, jak je dosahováno cíle při spolupráci s klientkou. Informantka uvádí, *„...třeba jestli už má bydlení, atd.“ Mohly by v tý metodice být uvedeny seznamy jako na kurátory, azyláky, atd. To co jí vyřeší situaci s bydlením, a tak.* (I2)
- **Sociálně právní poradenství a výstupní poradenství** – Informantky vnímají potřebu mít v metodice zapracovaný popis toho co je obsahem, jak je vyhodnocována spolupráce v rámci aktivity atd. Informantka uvádí: *„Výstupní spolupráci všech odborných zaměstnanců, čímž může být dosaženo transparentního posouzení situace klienta, stav, ve které věznici opouští, predikci její připravenosti pro civilní život.“* (I3)
- **Kazuistiky** – V metodice je podle informantek i prostor pro postup při zpracování kazuistik nebo i jejich případné sdílení. Informantka uvádí, *„...jsou nejlepším zdrojem informací při řešení situací nebo problému.“* (I4)
- **Časový harmonogram** – Informantky potřebují do metodiky uvést časový harmonogram činností. Informantka uvádí, *„...třeba jako v tom individuálním plánu.“* (I5)
- *„Zhodnocení toho co nevyhovuje“* (I6)

- **Doporučení pro klientky** – Informantky uvedly, že by metodika měla obsahovat doporučení, co kdy je vhodné řešit. Informantka uvádí: „*Když s klientkou mluvím, zaslechnu některé věci, které potřebuje řešit, nechci jí úplně navádět, ale dám jí na závěr určitý doporučení.*“ (I7)
- **Hodnocení k „podmínce“** – V metodice by mělo být podle informantek popsáno co má klientka zajištěné, zda je připravena na propuštění z výkonu trestu i jestli účel trestu byl naplněn, Informantka uvádí, o hodnocení k žádosti o podmíněné propuštění, „*...i to může být posouzení situace klientky.*“ (I8)
- **Pohovor, komunikace** – Informantky uvedly, že by v metodice mělo být popsáno zhodnocení situace klientky, postup. Informantka uvádí, „*...já to zjistím třeba když semnou chce někdo mluvit, vyhodnotím pak, co chce a řeknu jí na koho z Vás se má obrátit.*“ (I9)

DC 2.4 Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky při plánování postupů s klientkou při přípravě na propuštění.

TO8: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se **přípravě klientky na propuštění**?

- **Údaje o místě pobytu po propuštění** – v metodice by mělo podle informantek být popsáno jak a proč se zjišťuje, zda má klientka kam jít po propuštění i případně jak řešit. Informantka uvádí: „*To je nejdůležitější, je to vlastně nejdůležitější informace před propuštěním.*“ (I1)
- **Nabídka zaměstnání** – V metodice by mělo být zapracováno dle informantek jakým způsobem mohou hledat klientky práci. Informantka uvádí, „*...ženy hledají práci, aby mohly platit dluh, až je pustíme a bydlení, ale úřady práce jim neodpoví nebo se mají stavět až po propuštění.*“
- **Cíl** – Informantky vnímají jako důležité v metodice popsat postup při stanovení cílů. Informantka uvádí: „*Určitě cíle, na jaký odsouzená dosáhla, tedy revize řešení dluhové problematiky, dále zhodnocení zajištěného sociálního zázemí, pracovního uplatnění, pokud v minulosti naplňovala rodičovskou roli, tak jak tomu bude také v civilním životě.*“ (I3)

- **Individuální přístup** – V metodice by měl být zpracován podle informantek postup při různých fázích výkonu trestu. Informantka uvádí „*Hlavně kvůli délce trestu a situace dané odsouzené.*“ (I4)
- **Povinnost** – V metodice by mělo být podle informantek zmíněno, co má klientka za povinnost absolvovat, jako například před propuštěním je nastaven výstupní program zacházení a klientka musí docházet do výstupního poradenství. Informantka uvádí, „*...v určitém období se zúčastnit některých aktivit.*“ (I4)
- **Nabídka – Možnosti** – Dle informantek by měla příprava na propuštění zahrnovat: „*Rozsah možností, co je jim nabízený a v jaký fázi trestu.*“ (I4)
- **Doprovodné organizace – Metodika** by podle informantek měla zahrnovat existující organizace, které mají přesah spolupráce i po propuštění. Informantka uvádí: „*Některý ženský potřebujou, aby službu měli navázanou s přesahem po propuštění.*“ (I5)

Ostatní informantky uváděly shodně, že by metodika, které by se věnovala přípravě klientky na propuštění, že by měla obsahovat možnosti v oblasti práce, bydlení a organizací, které doprovázejí klientky věznic i po nějakou dobu po propuštění.

6.3 Dílčí cíl 3

DC 3: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců věznice připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 8 – Návaznost na externí organizace.

Třetí dílčí cíl se věnuje oblasti návaznosti na externí organizace. Konkrétně zpracováním **podkladů pro tvorbu metodiky** pro příjem klientek do Věznice Světlá nad Sázavou a je propojen s třetí kapitolou teoretické části diplomové práce – **Návaznost na externí organizace**, kde je popsáno v jednotlivých podkapitolách 3. 1. výstupní poradenství, v podkapitole 3.2. Externí organizace spolupracující s Věznicí Světlá nad Sázavou, kapitola 3. 3. hovoří o postpenitenciární péči a závěr třetí kapitoly 3. 4. se věnuje vnitřním předpisům, legislativě vztahující se k dané oblasti, také platným Nařízením generálního ředitele, a dalším interním materiálům. Dílčí cíl 3 byl dále rozdělen do DC3.1. K DC3 jsem na základě zpracované teoretické části zabývající se návaznosti na

externí organizace stanovila indikátor – **Externí organizace**. Vzhledem k indikátoru jsem nastavila výzkumnou otázku, pro naplnění DC3 v celém rozsahu a to TO 9.

Pro zpracování podkladů pro připravované vypracování metodiky jsem čerpala inspiraci ze Standardů kvality sociálních služeb a pro vězeňské prostředí jsem jej nazvala **Standard č. 8 – Návaznost na externí organizace**.

DC 3.1 Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky při navazování spolupráce s externími organizacemi dle potřeb klientek.

TO9: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se navazování spolupráce s externími organizacemi?

Metodika by měla obsahovat dle odpovědí zaměstnanců v oblasti **navazování spolupráce s externími organizacemi** dle potřeb klientek tyto body:

- **Pravidla** – Metodika by podle informantek měla vymezovat určité určité zásady, které jsou dané pro navázání spolupráce s věznicí a to je například i absolvování školení ve Vězeňské Informantka uvádí: „*Myslím, že musí být určená pravidla a měl by je každý znát.*“ (I1)
- **Organizace** – Informantky by chtěly do metodiky zapracovat organizace, které mají uzavřeno smluvně, že mohou vstupovat do věznic za účelem dluhové problematiky nebo navázání kontaktu s dětmi, apod. Informantka uvádí: „*Hlavně je vyjmenovat je, tedy název, sídlo a v jaké oblasti.*“ (I2)
- **V penitenciárním a postpenitenciárním prostředí** – Metodika by dle informantek měla obsahovat nejen vymezení organizací spolupracujících ve VTOS, ale i těch po propuštění. Informantka k této oblasti uvádí: „*Oblasti možností, vymezení pomoci ještě v penitenciárním prostředí a vymezení možností pomoci po výkonu trestu.*“ (I3)
- Informantky uvádějí, že by v metodice uvítali prostor pro sdílení zkušeností s organizacemi atd. „*Recenze na organizace ze strany zaměstnanců i odsouzených*“ (I4) některé organizace nabízejí mnoho služeb, zajistí i nemožné (dle slibů), ale potom stojí klientka před organizací po propuštění a například domluvené bydlení apod. není a zatím nebude. Ale i zkušenosti ze

strany zaměstnanců, zda plní domluvené nebo jak probíhá nastavená spolupráce apod.

- **Možnosti kontaktu** – V metodice by měl být podle informantek popsán postup a možnosti navázání spolupráce či kontaktu s externími subjekty. Informantka uvádí ke spolupráci s externími organizacemi, „...*kontakt přes Skype, telefon, osobně nebo zprostředkovaně přes zaměstnance.*“ (I5)
- **Informace** – Informantky vnímají potřebu mít v metodice přehled služeb, které konkrétní organizace nabízejí. Informantka uvádí, „...*jejich nabídka.*“ (I6)
- **Pověření zaměstnanci – koordinátoři** – Informantky uvedly, že by chtěly mít metodice přehled o koordinátorech spolupráce s danými organizacemi. Informantka uvádí: „*Někdy sama nevím, kdo tu spolupráci dělá.*“ (I7)
- **Informační materiál – Informantky si přejí mít v metodice uvedeno, jakým způsobem a kde je přístupný informační materiál, například uložené letáky apod.** Informantka uvedla při interview, že by v nebo „*u metodiky mohly být letáky a každý by si je mohl okopírovat pro klientky.*“ (I8)
- **Besedy** – Informantky by chtěly do metodiky zapracovat jak by měla probíhat osvěta ve věznicích. Informantka uvádí: „*Vím, že je dělá Probační, ale bylo by supr i od jiných.*“ (I9)

6.4 Dílčí cíl 4

DC 4: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců věznice připravit podklady pro metodiku ke standardu č. 9.

Čtvrtý dílčí cíl se zabývá oblastí personálního zajištění výkonu sociální práce. Konkrétně zpracováním **podkladů pro tvorbu metodiky** pro příjem klientek do Věznice Světlá nad Sázavou a je propojen se čtvrtou kapitolou teoretické části diplomové práce – **Legislativa a interní předpisy pro činnost sociálního pracovníka**, kde je popsáno v jednotlivých podkapitolách 4.1. Kvalifikační a jiné předpoklady pro činnost sociálního pracovníka, v podkapitole 4.2. Prostředí a podmínky pro spolupráci sociálního pracovníka s klientkami ve VTOS, kapitola 4. 3. se věnuje vnitřním předpisům, legislativě vztahující se k dané oblasti, také platným Nařízením generálního ředitele, a dalším interním materiálům. Dílčí cíl 4 byl dále rozdělen do DC4.1., DC4.2 a DC4.3. K DC4 jsem na základě zpracované teoretické části zabývající se legislativou, interními předpisy, které jsou důležité a nezbytné pro činnost sociálního pracovníka stanovila indikátory – **Kvalifikační a jiné předpoklady sociálních pracovníků a pracovníc, zaškolování nových sociálních pracovníků a pracovníc a také počet klientek na sociálního pracovníka**. Vzhledem k indikátoru jsem nastavila výzkumné otázky, pro naplnění DC4 v celém rozsahu a to TO 10, TO11 a TO 12.

Pro zpracování podkladů pro připravované vypracování metodiky jsem čerpala inspiraci ze Standardů kvality sociálních služeb a pro vězeňské prostředí jsem jej nazvala **Standard č. 9 – Personální zajištění výkonu sociální práce**.

DC 4.1 Zjistit potřeby zaměstnanců věznice pro tvorbu metodiky pro kvalifikační a jiné předpoklady sociálních pracovníc/pracovníků.

TO10: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se kvalifikačním a jiným předpokladům sociálních pracovníc/pracovníků?

Část metodiky, která by se zabývala **kvalifikačními a jinými předpoklady pro činnost sociálních pracovníků** by podle odpovědí zaměstnanců měla obsahovat:

- **Vzdělání** – V metodice by mělo být dle informantek vymezeno, jaké obory jsou akceptovatelné pro výkon sociální práce, dle jakého zákona a kdy je

udělena výjimka a studium u sociálních pracovníc a pracovníků probíhá již v rámci výkonu sociální práce. Informantka uvádí: „Školu, kterou má mít sociální pracovnice vystudovanou, myslím tím veššku a jestli Bc. nebo Mgr.“

(I1)

- **Zaměření studia** – metodika by podle informantek uváděla např. „... *Sociální práce nebo jiné humanitní obory.*“ (I2)
- **Celoživotní vzdělávání** – Metodika by měla podle informantek obsahovat oblasti, ve kterých se sociální pracovník má orientovat, například zákony apod. Informantka uvádí, „... *to co je ze zákona, ale mělo by být hlavně zaměřené na oblast, kterou jako sociální pracovník děláš.*“
- **Empatie, komunikační schopnosti** – Informantky uvedli, že by metodika měla obsahovat i doporučení a předpoklady sociálního pracovníka. Informantka uvádí, „... *asi i navázání důvěry.*“ (I3)
- **Supervize** – V metodice by měla být dle informantek ukotvena supervize ve věznicích. Informantka uvádí: „...*měla by být pro všechny zaměstnance věznic, je to náročné to nemít kde pak pořešit.*“ (I6)
- **Psychohygienu-psychotherapie** – Informantky chtějí do metodiky uvést i doporučení pro zaměstnance, jakým způsobem by měla probíhat psychohygienu nebo i nabídka psychoterapeutů v okolí. Informantka uvádí, „...*no jinak vyhoříme, jak my nebo vy.*“ (I7)

Informantky I4, I5, I8 a I9 uvádějí, že je důležité zaměření vzdělání a potřeba ve vzdělání stále pokračovat například účastí na školení, atd.

DC4.2 Zjistit potřeby zaměstnanců pro tvorbu metodiky při zaškolování nových sociálních pracovníc/pracovníků.

TO11: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se zaškolování nových pracovníc/pracovníků?

Zaměstnanci uvádějí, že část metodiky, která by se zabývala **zaškolováním nových sociálních pracovníc a pracovníků** by měla obsahovat:

- **Pravidla** – Informantky uvedly, že je by metodika měla obsahovat časový harmonogram pro zaškolování nových zaměstnanců. Informantka doplňuje: *„Dobu zaškolování, taky nějaký postupy čím mají projít.“* (I1)
- **Činnosti** – Metodika by podle informantek měla obsahovat co všechno a třeba i kdy sociální pracovník či pracovnice dělá. Informantka uvádí: *„Měl by v metodice být seznam činností.“* (I2)
- **Postupy** – při zaškolování by mělo být v metodice dle informantek uvedeno o co opřít, tím je myšleno třeba o kazuistiky, apod. Informantka uvádí, například *„...popsat různé situace a k tomu i jak se to řešilo.“* (I2)
- **Fáze spolupráce s klientkami** – Informantky chtějí do metodiky zpracovat co sociální pracovník či pracovnice musí pojmout v době zaškolování za obrovské množství informací. Informantka uvádí: *„Přesný postup práce od příjmu klientky, přes kontinuální práci s ní, po fázi výstupní. Každá fáze je velmi specifická, klientky mají tedy různé potřeby pomoci. Tedy nadefinování.“* (I3)
- **Délka potřebné praxe** – Metodika by měla dle informantek obsahovat zda je požadována praxe nebo ne. Informantka odpověděla, *„...se neuvádí, ale bylo by potřeba jí nějak ukotvit.“* (I4)
- **Školitel** – Informantky uvedly, že by metodika měla zahrnovat to co bude vystihovat osobnost školitele i jaké činnosti bude vykonávat při zaškolování nových sociálních pracovníků. Informantka uvádí, *„...povinnosti školitele, ale taky omezení. Nedá se stihnout dělat, co se po nás chce a zároveň kvalitně proškolit nový. Taky určitě jeho ohodnocení“* (I4)
- *„Průběh zapojování nového sociálního pracovníka do samostatné praxe.“* (I5)

Ostatní informantky I6, I7, I8 a I9 uvádějí „Pravidla“, „Postupy“ a také by uvítali praxi u nových sociálních pracovníc či pracovníků.

DC4.3 Zjistit požadavky věznic pro tvorbu metodiky v rámci počtu přidělených klientek na sociální pracovníci/pracovníka.

TO12: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se počtu přidělených klientek na sociální pracovníci/pracovníka?

Část metodiky, která by se zabývala **počtem klientek**, které jsou přidělené **na jednoho sociálního pracovníka či pracovníci**, by podle zaměstnanců měla obsahovat:

- **Počet klientek** – metodika by dle informantek měla obsahovat doporučení i maximální počet klientek na sociálního pracovníka či pracovníci. Informantka uvádí: „*Asi co je ideální a co je realita, bohužel.*“ (I1)

U této tazatelské otázky bylo ze strany informantek odpovězeno tak, že by napříč odborností ve věznici uvítali nějaké „*maximální*“ počty klientek na zaměstnance i vzhledem k množství dalších činností, které vykonávají i nad rámec svých povinností. I3 uvádí „*Jedná se o pomáhající profesi, čili forma pomoci nemůže být nikdy úplně vymezena. Ze zkušeností však víme, že existuje jistá únosnost, co se týká počtu klientů, která je pro sociálního pracovníka ještě vhodná, aby byla pomoc kvalitní a efektivní a zároveň neohrožovala samotného sociálního pracovníka např. syndromem vyhoření.*“

6.5 Dílčí cíl 5

DC 5: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců věznice připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 10 – Profesí rozvoj zaměstnanců.

Pátý dílčí cíl se zabývá oblastí **profesního rozvoje zaměstnanců věznice**. Konkrétně zpracováním **podkladů pro tvorbu metodiky** a je propojen se čtvrtou kapitolou teoretické části diplomové práce, kde se hovoří o povinnosti vzdělávání dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a dále Vyhláškou 505/2006 Sb., kterou se provádí zákon o sociálních službách. Tato kapitola se nazývá – **Legislativa a interní předpisy pro činnost sociálního pracovníka**, je dále v jednotlivých podkapitolách popsáno - 4.1. Kvalifikační a jiné předpoklady pro činnost sociálního pracovníka a v podkapitole 4.2. Náplň práce sociální pracovnice či pracovníka, 4.3 se věnuje Prostředí a podmínkám pro spolupráci sociální pracovnice či pracovníka s klientkami ve VTOS, kapitola 4. 4. se věnuje vnitřním předpisům, legislativě vztahující se k dané oblasti, také platným Nařízením generálního ředitele, a dalším interním materiálům. Dílčí cíl 5, který byl dále rozdělen do DC5.1. a DC5.2. K DC5 jsem na základě zpracované teoretické části zabývající se legislativou, interními předpisy, které jsou důležité a nezbytné pro činnost

sociálního pracovníka stanovila indikátory – **Další vzdělávání**, co se týče vzdělávání vztahujícího se k **požadavkům věznice** a dalšího vzdělávání ze strany sociálních pracovníků, ať už ve vztahu **dobrovolného vzdělávání** či **vzdělávání daného zákonem**. Vzhledem k indikátoru jsem nastavila výzkumné otázky, pro naplnění DC5 v celém rozsahu a to TO 13 a TO14.

Pro zpracování podkladů pro připravované vypracování metodiky jsem čerpala inspiraci ze Standardů kvality sociálních služeb a pro vězeňské prostředí jsem jej nazvala **Standard č. 10 – Profesní rozvoj zaměstnanců**.

DC 5.1 Zjistit požadavky věznice pro tvorbu metodiky pro další vzdělávání sociálních pracovníků/pracovníků.

TO13: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se **požadavkům věznice pro další vzdělávání sociálních pracovníků/pracovníků**?

Z odpovědí zaměstnanců věznice, na TO13, která se věnuje **požadavkům věznice pro další vzdělávání** a vyplývají tyto body:

- **Školení** – metodika by podle sdělení informantek měla obsahovat informace o povinném vzdělávání v průběhu kalendářního roku v rozsahu 24 hodin a vymezení zákonem. Informantka uvádí: „*Uvítala bych nabídky na celý rok, kdy si můžu sama vybrat, čeho se zúčastním.*“ (I1)
- **Rozsah hodin** – Dle informantek by měla metodika obsahovat stanovený rozsah hodin nejen v rámci plnění povinného vzdělávání, ale i stanovit rozsah hodin pro nepovinné vzdělávání. Informantka odpověděla: „*Něco máme daný zákonem, ale mít možnost i na to, co nás zajímá v rámci naší cílovky.*“ (I1)

Informantka I2 při rozhovoru uvedla, „*Nabízet školení, které se vztahuje k dané problematice. A hlavně, aby si zaměstnanci mohli vybrat z různých druhů školení. Ne, že se pokynem dá, kterého školení se musí zaměstnanec účastnit.*“

I3 uvádí, že „*sociální pracovník musí vnímat a být znalý aktuální legislativy, ale také přístupů práce, určitě by tedy mělo být zachováno a dále rozvíjeno vzdělávání sociálních pracovníků, hlavně v oblasti dluhové problematiky, ale také péče o dítě, formy náhradní rodinné péče a další. Věznice by sama měla vytvářet příznivé podmínky pro setkávání všech institucí, se kterými sociální pracovník v péči o klienta komunikuje.*“

Informantky I4 – I8 uvedly, že by metodika měla obsahovat postup při dalším vzdělávání, jako například rozsah hodin, shodně s informantkou I1. I9 uvedla, že by tato metodika měla obsahovat povinnost danou zákonem a dále například supervizi.

DC5.2 Zjistit potřeby zaměstnanců pro tvorbu metodiky pro další vzdělávání sociálních pracovníků/pracovníků.

TO14: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se **dalšímu vzdělávání sociálních pracovníků/pracovníků**?

- **Periodické nastavení** – dle informantek by měla metodika obsahovat rovnoměrné rozložení vzdělávání v průběhu kalendářního roku a ne například školení absolvovat pouze v podzimních měsících. Informantka uvedla, „... *komunikovat s dotčenými institucemi, vyjadřovat potřeby témat, a tak zkvalitňovat svou práci.*“ (I3)
- **Stáže** – Informantky chtějí do metodiky zakomponovat sdílení zkušeností, možnost nahlédnout do jiných věznic nebo zařízení, která se věnují klientům věznic nebo těm, které věznice propustili je nenahraditelnou možností se něco naučit. Informantka uvádí, „...*získat praxi například v organizacích, které spolupracují s propuštěnými klienty věznic.*“ (I4)

Ostatní informantky uvádějí, že je jejich odpověď totožná s odpovědí na TO 13.

6.6 Dílčí cíl 6

DC 6: Na základě zjištěných potřeb zaměstnanců věznice připravit podklady pro tvorbu metodiky ke standardu č. 13 – **Prostředí a podmínky spolupráce s klientkami ve VTOS.**

Šestý dílčí cíl se zabývá oblastí **prostředím a podmínkami pro spolupráci s klientkami ve VTOS.** Konkrétně zpracováním **podkladů pro tvorbu metodiky** a je propojen se čtvrtou kapitolou teoretické části diplomové práce, která konkrétně v podkapitole 4.3. vydefinovává tuto oblast. Dílčí cíl 6 byl dále rozdělen do DC6.1. K DC6 jsem na základě zpracované teoretické části zabývající touto oblastí, stanovila

indikátory – **Prostředí a podmínky pro spolupráci**. Vzhledem k indikátoru jsem nastavila výzkumné otázky, pro naplnění DC6 v celém rozsahu a to TO 15.

Pro zpracování podkladů pro připravované vypracování metodiky jsem čerpala inspiraci ze Standardů kvality sociálních služeb a pro vězeňské prostředí jsem jej nazvala **Standard č. 13 – Prostředí a podmínky spolupráce s klientkami**.

DC 6.1 Zjistit požadavky věznic pro tvorbu metodiky pro prostředí a podmínky spolupráce s klientkami.

TO15: Co by podle Vás měla obsahovat část metodiky věnující se **prostředí a podmínkám**, ve kterém probíhá spolupráce s klientkou?

Informantka I3 uvádí, že prostředí věznic je již tak dost náročné, ale určitě by uvítala „*lepší prostory*“ pro realizaci pohovoru s odsouzenými ženami.

- **Kulturní místnosti** – Informantky uvádějí, že by metodika měla vymezit místa pro realizaci pohovoru. Informantka v rámci interview uvedla, „...*není tam sice klid, ale to je asi nejčastější místo pro pohovory*. (I7)
- **Bezpečí zaměstnanců** – Dle informantek by mělo v metodice být popsáno, jak je zajištěno bezpečí zaměstnanců a vyjmenovány možnosti. Informantka uvádí: „*Oproti sociálním pracovníkům na úřadech máme případnou pomoc na dosah*.“ (I4)
- **Místnosti Skype** – Metodika by měla vymezovat dle sdělení informantek i postupy ohledně online kontaktu s vnějším prostředím. Informantka odpověděla, „...*online pohovory s OSPODem, pracovníma agenturama nebo s dětma. To nám přinesl Covid*.“ (I9)
- **Návštěvní místnosti** – Dle informantek by mělo být uvedeno, za jakým účelem lze využít velké návštěvní místnosti a stanovit podmínky využití. Informantka odpověděla: „*Dneska už je to o něčem jiném, ty místnosti jsou celkem hezké a když jsou tady děti, mají i hřiště*.“ (I8)

Informantky I1, I2, I5 a I6 uváděly, že by v této části metodiky uvítaly spíše prostory mimo oddíl odsouzených, aby nebyl cítit kouř z cigaret a kde by rovnou mohly použít internet a předat například adresy bez čekání.

7 SHRnutí VÝZKUMNÉ ČÁSTI

Hlavním cílem této diplomové práce bylo **zjistit potřeby zaměstnanců pro tvorbu vybraných metodik Věznice Světlá nad Sázavou, které budou součástí Standardů kvality v penitenciární praxi**. Hlavní cíl byl rozdělen do **šesti dílčích cílů** a následně ještě cílů nižšího řádu, pomocí kterých jsem zjišťovala potřeby zaměstnanců pro zpracování metodik ke standardům č. 3 – Příjem klientek do věznice, č. 4 – Jednání, plánování a vyhodnocování, č. 8 – Návaznost na externí organizace, č. 9 – Personální zajištění výkonu sociální práce, č. 10 – Profesní rozvoj zaměstnanců a č. 13 – Prostředí a podmínky spolupráce s klientkami.

V rámci **prvního dílčího cíle** jsem zjišťovala potřeby zaměstnanců pro přípravu podkladů **pro tvorbu metodiky standardu č. 3 – Příjem klientek**. Dílčí cíl byl dále rozdělen do dílčích cílů druhého řádu, kde byly zjišťovány potřeby zaměstnanců pro tvorbu metodiky pro fázi příjmu nových klientek do věznice, pro fázi, kdy se klientky nacházejí v nástupním oddíle kmenové věznice a pro tvorbu metodiky při posouzení aktuální situace klientky. Z výzkumných dat vyplynulo, že informantky potřebují do metodiky zahrnout konzultace s odbornými zaměstnanci, ale i jinými odborníky z jiných oddělení, postup při mapování situace klientky, také popsat základní informace, které mají být klientkám předány neprodleně po přijetí do věznice. V metodice by měl být uveden dle informantek i postup pro získávání informací nebo nakládání s informacemi o sociálním prostředí klientky, postup při zajišťování nových dokladů totožnosti, jaké formy spolupráce jsou navázané v rámci nástupního oddílu i po ubytování ve standardním či specializovaném oddíle. Další doporučení, které informantky uváděly že má být zapracováno do metodiky vztahující se k příjmu klientek je postup při posuzování situace klientky v oblasti závislostí a dluhů, postup při realizaci sociální anamnézy, postup při práci s informacemi o medikaci nebo uložených bezpečnostních opatření a jak jsou předávány informace a v jakém rozsahu o právech a povinnostech klientek. Mezi další doporučení informantky do metodiky byl uveden postup při zhodnocení aktuálních problémů, popsat jak se klientka dostane do specializovaného oddílu nebo je nutné zvážit přemístění do jiné věznice vzhledem ke zdravotnímu stavu klientky, jaký má být postup při umístění do takového oddílu i vzor žádosti/návrhu. Informantky uváděly, že by v metodice měl být postup při získávání informací o dětech i nakládání s těmito

informacemi, postup při spolupráci s úřady, soudy, apod, postup při zajišťování bydlení nebo zaměstnání, jak má probíhat informativní rozhovor, postup při zpracování komplexní zprávy a postup pro nabídku pomoci. V rámci metodiky pro zhodnocení rizik a motivace v programu SARPO informantky uvedly, že by měla obsahovat postup při práci s nástrojem SARPO, informace o vyhodnocení motivace, postup při spolupráci odborných zaměstnanců, postup při nastavení plánu VTOS. Metodika pro posouzení aktuální situace klientky by měla dle informantek obsahovat postup při informování klientek, postup pro práci s informacemi o prostředí ze kterého klientka přichází, postup při vyhodnocení přednostních záležitostí k řešení, seznam externích organizací i s popisem nabízených oblastí a služeb.

V rámci **druhého dílčího cíle** jsem se pokusila zjistit potřeby zaměstnanců pro přípravu podkladů **pro tvorbu metodiky standardu č. 4 – Jednání, plánování a vyhodnocování s klientkou ve VTOS**. Dílčí cíl byl dále rozdělen do druhého řádu, kde jsem se zaměřila na potřeby zaměstnanců pro tvorbu metodiky pro fázi, kdy se klientka nachází ve standardním nebo specializovaném oddíle, při posuzování žádosti klientky o spolupráci se sociální pracovníci/pracovníkem, při průběžném vyhodnocování situace klientky v průběhu VTOS a při plánování postupů s klientkou při přípravě na propuštění. Z interview bylo zjištěno, že informantky mají potřebu při tvorbě metodiky do ní zahrnout postup a práci s vnitřní diferenciací věznic, popis nabídky aktivit a programů, které věznic nabízejí, postup při nastavení kontinuální sociální práce, postup při stanovování programu zacházení, postup při informování klientek o lhůtách a nárocích, které mají ve VTOS a postup při spolupráci s rodinou. V oblasti posouzení žádosti o spolupráci vnímají informantky potřebu do metodiky uvést postup při navazování spolupráce s externími organizacemi, postup při odmítnutí spolupráce, jak je určován sociální problém a vymezení oblastí, v rámci kterých mohou sociální pracovníci nebo pracovníka oslovit. V oblasti **vyhodnocení situace klientky** chtějí informantky zahrnout do metodiky postup při nastavení individuálního plánu i práci s ním, postup při zhodnocování naplnění požadavky, popis kdy a za jakých podmínek probíhá sociálně právní poradenství a výstupní poradenství, postup při nastavení časového harmonogramu, popis forem hodnocení v průběhu VTOS a pravidla rozhovoru. V metodice **pro přípravu klientky na propuštění** by měl dle informantek být postup při zjišťování možností pro tuto fázi, postup při hledání bydlení a zaměstnání, postup při nastavení cílů před propuštěním,

postup při poučení o povinnostech klientky v rámci VTOS i po propuštění, popis a nabídka doprovodných organizací.

V rámci **třetího dílčího cíle** jsem zjišťovala potřeby zaměstnanců pro přípravu podkladů **pro tvorbu metodiky ke standardu č. 8 – Návaznost na externí organizace**. Dílčí cíl byl také rozdělen do dílčího cíle nižšího řádu, kde jsem se věnovala zjišťování potřeb zaměstnanců pro tvorbu metodiky **při navazování spolupráce s externími organizacemi dle potřeb klientek**. V rámci výzkumu bylo zjištěno, že informantky chtějí do metodiky zpracovat vymezená pravidla pro spolupráci, popis a nabídku organizací, které mají uzavřenou spolupráci s věznicí smluvně, vyjmenování koordinátorů spolupráce u konkrétních organizací, postup při informování klientek o organizacích, postup při realizaci besed či jiných osvětových akcí a také uvedly potřebu mít v metodice místo pro recenze k organizacím.

V rámci **čtvrtého dílčího cíle** jsem zjišťovala potřeby zaměstnanců **pro přípravu podkladů pro tvorbu metodiky ke standardu č. 9 – Personální zajištění výkonu sociální práce**. Dílčí cíl byl rozdělen do dílčích cílů nižšího řádu, u kterých jsem se věnovala zjišťování požadavků věznic pro tvorbu metodiky pro kvalifikační a jiné předpoklady sociálního pracovníka, potřebám zaměstnanců pro tvorbu metodiky při zaškolování nových sociálních pracovníků a požadavkům věznic pro tvorbu metodiky v rámci počtu přidělených klientek na sociální pracovníci či pracovníka. Informantky při výzkumu uváděly svá doporučení pro tvorbu metodiky, která by dle nich měla v oblasti **požadavků věznic na kvalifikační a jiné předpoklady** obsahovat vymezení vzdělání, zaměření studia (obor), postup při celoživotním vzdělávání, vymezení ze zákona, popis požadovaných vlastností a schopností sociálních pracovníků, ukotvení supervize, možnosti psychohygieny a nabídku psychoterapeutů pro možné využití. V oblasti **zaškolování nových zaměstnanců** chtějí mít v metodice informantky zpracovaná stanovená pravidla pro zaškolování, popis činností, které má školitel předávat a sám zajišťovat, postup při kontaktu nového pracovníka s klientkami, popis délky zaškolování, stanovení požadované praxe, popis osobnosti školitele, stanovený harmonogram zaškolování dle potřeb nového pracovníka či pracovnice. V oblasti **počtu klientek na sociálního pracovníka** by informantky v metodice uvítaly především reálný počet klientů, aby jejich práce mohla být přínosná a efektivní.

V rámci **pátého dílčího cíle** jsem zjišťovala potřeby zaměstnanců **pro přípravu podkladů pro tvorbu metodiky ke standardu č. 10 – Profesní rozvoj zaměstnanců**. Dílčí cíl jsem dále rozdělila do dílčích cílů nižšího řádu a věnovala jsem se oblastem dalšího vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků a také dalšímu vzdělávání, které vychází z požadavků věznic a dalšímu vzdělávání. Z interview vyplynulo, že informantky chtějí do metodiky zahrnout v rámci **vzdělávání, které vychází ze strany věznic** například, zákonné normy, které se vztahují k výkonu sociálních pracovníků a pracovníků, nabídky školení na jeden kalendářní rok, rozsah hodin plus benevolenci při výběru školení dle vlastního výběru, zkrátka rozdělit na povinné a nepovinné i v rámci získání kreditů. V oblasti **dalšího vzdělávání ze strany sociálních pracovníků** informantky pro tvorbu metodiky uvedly, že by měla být nastavena periodika, která bude zajišťovat průběžné školení po celý rok, ne několik jen podzimních školení. Dále informantky uvedly potřebu ukotvit v metodice podmínky a pravidla pro realizaci stáže.

V rámci **šestého dílčího cíle** jsem zjišťovala potřeby zaměstnanců **pro přípravu podkladů pro tvorbu metodiky ke standardu č. 6 – Prostředí a podmínky spolupráce s klientkami**. Dílčí cíl byl dále rozdělen do dílčího cíle nižšího řádu, který se věnoval oblasti potřeb zaměstnanců **pro tvorbu metodiky pro prostředí a podmínkám, při kterém probíhá spolupráce s klientkami**. Z výzkumu bylo zjištěno, že by metodika dle informantek měla obsahovat popis spolupráce s klientkou v rámci prostor věznic, postup při zajištění bezpečnosti klientek, postup při realizaci online kontaktu, a popis kontaktu v návštěvních místnostech.

Z důvodu vlastního zájmu zjistit zda vnímají informanti současné ošetření sociální práce jako dostatečné, vyplynulo, že osm z devíti respondentů vnímá, že tomu tak není. Další a nejčastější otázkou v rámci doptávání bylo, co informanty napadne, pokud uslyší či čtou, „Standardy kvality.“ Informantky odpověděly víceméně podobně, že se jedná o souhrn kritérií, pravidla, postupy apod. Jedna respondentka uvedla, že Standardy kvality nezná a jedna, že je ve věznici nechce.

ZÁVĚR, DISKUSE A DOPORUČENÍ

V rámci teoretické části této diplomové práce jsem se pokusila za pomoci dostupné literatury, příslušné legislativy a interních materiálů Věznice Světlá nad Sázavou vydefinovat základní pojmy, které jsem dále rozšířila i o vlastní zkušenost v rámci svého zaměstnání ve věznici.

V daných kapitolách teoretické části jsem se věnovala několika fázím výkonu trestu odnětí svobody. První z nich, která koresponduje s DC 1 a TO1, TO2, TO3 a TO4 se věnovala příjmu klientky. Dále definování témat z teoretické části diplomové práce, kterými byl příjem klientek, popisu klienta věznic, přemístění do kmenové věznice, nástroji SARPO a v závěru vnitřním pravidlům pro příjem klientek do věznice. Druhá kapitola se zabývala průběhem VTOS klientek a korespondovala s DC 2 a TO5, TO6, TO7 a TO8 . Konkrétně se věnovala jednání, plánování a vyhodnocování spolupráce s klientkami ve VTOS. V této kapitole byl definován program zacházení, plánování, prevence, intervence, empowerment a v závěru kapitoly i vnitřním pravidlům pro spolupráci s externími organizacemi. Třetí kapitola se věnovala fázi přípravy na propuštění. Kapitola byla propojena s metodickou částí diplomové práce prostřednictvím DC 3 a TO 9. Třetí kapitola se zabývala výstupním poradenstvím, externími organizacemi spolupracujícími s klientkami ve Věznici Světlá nad Sázavou a vnitřním pravidlům pro spolupráci s externími organizacemi. Čtvrtá kapitola, která koresponduje s DC 4, DC5 a DC6 a TO 10, TO11, TO12, TO13, TO14 a TO15 se věnuje zajištění výkonu sociální práce ve věznici. V kapitole byly vymezeny kvalifikační a jiné předpoklady pro činnost sociálních pracovníků, náplň práce sociálního pracovníka, prostředí a podmínkám pro spolupráci s klientkami ve VTOS a v závěru vnitřním pravidlům pro činnost sociálního pracovníka.

Cílem této práce bylo zjistit potřeby zaměstnanců pro tvorbu vybraných metodik Věznice Světlá nad Sázavou, které budou součástí Standardů kvality v penitenciární praxi pro výkon sociální práce. Ze zjištěných dat výzkumu vyplývá, že informace, které byly uváděny jednotlivými informantkami vznikl souhrn doporučení, které budou dále sloužit jako podklad pro zpracování metodiky k jednotlivým Standardům kvality v penitenciární praxi. Sociální pracovníci a pracovnice nenachází dostatečné legislativní ukotvení pro svou činnost. Vzhledem k tomu, jsem se pokusila o zjištění potřeb zaměstnanců pro

tvorbu interního metodického materiálu, který by mohl přispět k větší osvětě o sociální práci ve vězeňství, ale i se stát pomocníkem pro nové i stávající sociální pracovníky či pracovnice. Z odpovědí informantek je patrné, že je mnoho oblastí, které by rády zahrnuly do interní metodiky. Za pozitivní zjištění z výzkumu vnímám to, že se odpovědi informantek často shodovaly a to považuji za vypovídající o stejném pohledu na metodický materiál pro sociální pracovnice a pracovníky. Odpovědi na sebe navazovaly a tvoří v podstatě strukturu Standardů kvality v penitenciární praxi. Skoro v každé oblasti zaznívali nejčastěji termíny – komunikace individuální přístup a spolupráce. Subjektivně považuji tyto termíny za stěžejní při práci s klientkami a je skvělé pokud jsou propojeny. Realizace výzkumu, konkrétně interview postupně naplnilo všechny dílčí cíle a díky otevřenosti a společně s doptáváním, se dostalo naplnění i hlavního výzkumného cíle.

Jak jsem již uvedla v úvodu této práce, vězňice nejsou povinné mít zpracované Standardy kvality, ale bylo pro mě výzvou spojit vězeňské prostředí, kde rezonuje potřeba sjednocení postupů a Standardy kvality sociálních služeb, které jsou dnes již běžnou součástí zařízení sociálních služeb. Další výzvou pro mne zůstává pokračovat ve zpracování metodiky ke všem Standardům kvality v penitenciární praxi a výzkum, který byl realizován v rámci této diplomové práce, bude i nadále důležitou inspirací a podkladem pro další tvoření. Osobně si myslím, že zpracování interního metodického materiálu, manuálu nebo jakkoliv nazvaného souboru možných situací, postupů nebo informací by bylo přínosem nejen pro sociální pracovníky a pracovnice, ale i jiné zaměstnance vězňice. Skutečností zůstává i nedostatečné legislativní ukotvení sociální práce ve vězeňství a nízká ochrana sociálních pracovníků, při jejich činnosti a plnění zakázky nejen ze strany klientů, rodin klientů, státu, ale cele společnosti. Paradoxem zůstává to, že jsou činnosti sociálních pracovníků kumulované i kompetencemi jiných zaměstnanců a povinnostmi, které by dle mého názoru sociální pracovník neměl vykonávat, ať už se jedná o jakékoliv prostředí pro výkon sociální práce. Standardy kvality se mohou stát možností uplatnění práv zaměstnanců a díky společnému vypracování je možné se rozhodnout o nastavení každodenních činností a nastavit tak i řád a soulad v praxi. Na závěr mě napadá, že je lepší něco zkusit než nezkusit a litovat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAJCURA, LUBOMÍR. 1999. *Práva vězně: od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Právo pro každého: Praha: Grada Publishing.

DRAHÝ, FRANTIŠEK, JINDŘICH HŮRKA A MICHAL PETRAS, 2018. *SARPO: charakteristiky odsouzených v českých věznicích: deskriptivní studie*. Praha: Vězeňská služba České republiky.

HARTL, PAVEL A HELENA HARTLOVÁ, 2010. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál.

HENDL, JAN. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.

HUDEČKOVÁ, MARCELA, SIMONA PETROVIČOVÁ A JITKA ŠKVRNOVÁ. 2012. *II. studentská konference na téma Sociální práce v zařízeních výkonu trestu: sborník*. Hradec Králové, 12.1.2012. Hradec Králové: Gaudeamus,.

KRATOCHVÍL VLADIMÍR. 2009. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. Právnícké učebnice: C.H. Beck. Praha: C.H. Beck.

MATOUŠEK, OLDŘICH A KOL. 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál.

MATOUŠEK, OLDŘICH, PAVLA KODYMOVÁ A JANA KOLÁČKOVÁ. 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál.

MIOVSKÝ, MICHAL. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Psyché: Grada Publishing. Praha: Grada Publishing.

NAVRÁTIL, PAVEL, 2014. *Reflexivní posouzení v sociální práci s rodinami*. Brno: Masarykova univerzita.

SEDLÁČKOVÁ, MARKÉTA. 2012. *Důvěra a demokracie: přehled sociologických teorií důvěry od Tocquevillova po transformaci v postkomunistických zemích*. Studijní texty, sv. 52. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

ŠVAŘÍČEK, ROMAN A KLÁRA ŠEĐOVÁ. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. 2016. *Koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. [cit. 11.06.2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Přijímání osob do výkonu trestu* [online]. [cit. 19.02.2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-olomouc/sekce/prijimani-osob-do-vykonu-trestu>

VYHLÁŠKA č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody [online]. Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění, s.r.o. 2010 - 2023 [cit. 24.06.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>

ZÁKON č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody [online]. [cit. 19.02.2023]. Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění, s.r.o. 2010–2023, Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>

ZÁKON č. 108/2006 Sb., o sociálních službách[online]. [cit. 13.06.2023]. Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění, s.r.o. 2010–2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

SEZNAM ZÁKONŮ

Zákon č. 169/1999 Sb. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody

Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se porvání zákon o sociálních službách

Zákon č. 555/1992 Sb, o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky

SEZNAM INTERNÍCH PŘEDPISŮ VS ČR A VĚZNICE SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU

Manuál SARPO – teoretický, platný od 16.1.2017

NGŘ č. 48/ 2017, kterým se stanoví principy a pravidla zacházení s odsouzenými, kteří nejsou státními občany České republiky, ve výkonu trestu odnětí svobody.

NGŘ č. 21/2010, kterým se stanoví úkoly zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence.

NGŘ č. 53, 2015, kterým se mění nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 21/2011, kterým se stanoví úkoly zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu republiky při

zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu trestu, výkonu zabezpečovací detence.

NGŘ – č. 19/2014, kterým se vydává organizační řád Vězeňské služby České republiky

NGŘ č. 41/2017, o specializovaných oddílech pro výkon trestu odsouzených s duševními poruchami chování a specializovaných oddílech pro výkon ochranného léčení.

NGŘ 44/2018, kterými se stanoví pravidla pro zpracování komplexní zprávy a programu zacházení odsouzeného.

NGŘ – 14/2020, o realizaci práva na informace v podmínkách Vězeňské služby České republiky a o povinném zveřejňování informací

NGŘ č. 24/2020, kterým se stanoví podmínky pro výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon trestního opatření odnětí svobody těhotných žen.

NGŘ – č. 29/2020, kterým se stanoví podmínky pro výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody u matek nezletilých dětí ve Věznici Světlá nad Sázavou

NGŘ – č. 28/2022, kterým se stanoví některé podrobnosti pro umístování a přemísťování vězněných osob do konkrétní věznice

Vnitřní řád pro obviněné ve Věznici Světlá nad Sázavou, s účinností od 26. 9. 2022

Vnitřní řád (dále jen VŘ) pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou, s účinností od 23. ledna 2023

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – Transformační tabulka DC1

Tabulka č. 2 – Transformační tabulka DC2

Tabulka č. 3 – Transformační tabulka DC3

Tabulka č. 4 – Transformační tabulka DC4

Tabulka č. 5 – Transformační tabulka DC5

Tabulka č. 6 – Transformační tabulka DC6

Tabulka č. 7 - Informanti

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Informovaný souhlas s interview

Příloha č. 2 – Přepis rozhovoru

Příloha č. 1

Informovaný souhlas s rozhovorem

Dobrý den,

Jmenuji se Věra Janáková a jsem studentkou Filozofické fakulty, Ústavu sociální práce, Univerzity Hradec Králové. Dovoluji si Vás požádat o rozhovor pro kvalitativní výzkumu, který budu realizovat z důvodu psaní diplomové práce na téma Standardy kvality v penitenciární praxi.

Vaše účast v rámci interview je dobrovolná, pokud budete souhlasit, bude rozhovor zaznamenán na diktafon a záznam bude uložen jen do složení Státní závěrečné zkoušky, tedy i obhajoby mé diplomové práce. Vzhledem k bezpečnostním opatřením Věznice Světlá nad Sázavou je možné, že nebude povoleno nahrávání v prostorech věznice, tedy bude rozhovor zaznamenáván pouze písemnou formou.

Vaše **identita zůstane v anonymní**, pro označení v textu bude použito písmeno „I“, které bude doplněno číslem dle pořadí realizace rozhovoru. Z informací, které mi poskytnete, nebude možné poznat osobu informantů.

Informace, které budou nahrávány, budou sloužit pouze pro potřeby výzkumu mé diplomové práce, tedy **pro výzkumnici – Věru Janákovou**.

Pokud budete chtít kdykoliv i během rozhovoru svou účast ukončit, budu Vaše rozhodnutí plně respektovat.

Předem Vám moc děkuji za Váš čas.

Janáková

Tel. č. pracovní – 569 471 412/**soukromé** 604 659 483;

Email: VJanakova@vez.sve.justice.cz

Souhlasím s účastí ve výzkumu a potvrzuji podpisem.....

Souhlasím s nahráváním rozhovoru: ANO/NE

V Ledči nad Sázavou, dne

Standardy kvality v penitenciární praxi

Výzkumné otázky pro informanty

Příloha č. 2 – Přepis rozhovoru

Informantka I5

Věk: 42 let

Pohlaví: žena

Pracovní pozice: pracovník odborného zacházení – speciální pedagog

Délka praxe ve věznici: 11 let

VÝZ: Znáte Standardy kvality sociálních služeb?

INF: V rámci studia jsem se se Standardy sociální sociálních služeb setkala.

VÝZ: Co tě napadne jako první, když čtete – „Standardy kvality?“

INF: Nevím, asi právní předpis, který definuje a vymezuje cíle, způsoby, ochranu práv osob, samotný proces služby. Prostě něco co udává záruku kvality si myslím.

VÝZ: Je z tvého pohledu dostatečně metodicky ošetřena práce sociálních pracovníků?

INF: No... z mého pohledu ne, zdá se, že zvláště v některých institucích je pozice a přesné vymezení činnosti sociálního pracovníka stále velmi abstraktní pojem. Velmi tudíž záleží na jeho osobním přístupu, na jeho osobnosti. Samozřejmě je práce sociálního pracovníka daná katalogem prací, ale mám na mysli zejména jeho ochranu, ale také možnosti pomoci, do kterých se, myslím, sociální pracovník leckdy nechce pouštět, byť by byly pro klienta potřebné a žádoucí.

TO 1: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se příjmu nových klientek?

VÝZ: ...je to srozumitelné?

INF: ano, jen přemýšlím, jestli je to na kmenovou nebo příjmovou věznici.

VÝZ: ... kmenovou.

INF: Dobře... pak jde o nutnost konzultace s dalšími odbornými zaměstnanci, ale také se správním oddělením, co o klientovi víme, než začneme se vstupními pohovory. Komplexní zmapování dokladů, ale taky okolností... Vlastně z jakého sociálního prostředí... komunity, klientka vůbec přichází.

TO 2: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se fázi, kdy je klientka v nástupním oddíle?

INF: Určitě popis toho, jak má sociální pracovník postupovat při vstupním pohovoru s klientem, aby byla vstupní data o odsouzené, pokud možno, co nejpřesnější. Tedy zpracování kompletní sociální anamnézy, která není striktně ohraničena nebo vymezena nástrojem Sarpo. Tohle vždycky kompletovat se zjištěnými daty dalších odborných zaměstnanců.

VÝZ: Klientky na nástupce jsou asi ještě ne úplně srovnány s uvězněním. Vnímáte tam třeba nějaký riziko?

INF: Určitě, co nejdřív bych chtěla vědět jestli není v indexu a tak...

VÝZ: Je možný víc ten index popsat?

INF: Hm.. je to takové označení, jestli je to pachatelka násilí, mediálně známá osobnost, možná oběť násilí.. zkrátka takový označení. Ale je dobré si před vstupním pohovorem pročíst VIS. Jestli není sebevražedná nebo útěkářka.

TO 3: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se zhodnocení rizik a motivace v programu SARPO?

VÝZ: vidím, že tápeš...

INF: Jo, myslíš, že to vyhodnocuje už program nebo já třeba jako pedagog?

VÝZ: .. od každého trochu...

INF: Komplexní sociální anamnézu – vztahy, rodinné příslušníky, profesní kariéru, dluhové zatížení, případně, fázi jejich řešení, pokud již například řešení situace započala.

TO4: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky, která se věnuje posouzení aktuální situace klientky?

INF: ... postup.. určitě sociální prostředí, ze kterého klientka pochází, aktuální rodinnou situaci, počet dětí, stav, jestli je nebo byla v zaměstnaneckém poměru, stav dluhů, je toho fakt hodně.

TO 5: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se fázi, kdy se klientka nachází ve standardním/spec. oddíle?

INF: je jedno co vyberu?

VÝZ: .. vezmi to prosím souhrnem jak na standard tak na speciál.

INF: Tak určitě nastavení kontinuální práce... pomoci klientce, postupné plánování pomoci. Důraz by měl být kladen na řešení dluhové problematiky, na řešení naplňování rodičovské kompetence v následném civilním životě.

TO 6: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se posuzování žádosti klientky o spolupráci?

INF: Přesné popsání sociálního problému, který potřebuje klientka řešit, ideální by byla také momentální fáze daného problému, pokud je tohoto klientka schopna. Taky bych tam viděla dát postupy, o tom to je, že? Jak má dát tu žádost, jak tě osloví...

VÝZ: jo, určitě. Je ještě něco co vnímáš jako důležitý, kdy jdeš za klientkou na pohovor?

INF: jako zajímá mě co všechno bude chtít řešit a jestli budu připravená na všechno odpovědět.

TO 7: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se vyhodnocování situace klientky?

INF: Výstupní spolupráci všech odborných zaměstnanců, čímž může být dosaženo transparentního posouzení situace klienta, stav, ve kterém věznici opouští, predikci její připravenosti pro civilní život. Taky asi vy jako sociální řešíte situaci s venkem ne? Tam vidím víc faktorů pro vyhodnocení. Dobře je, že znáš ty poměry z předchozího života, z civilu...

VÝZ: je ještě něco co tě napadá, že by mohla metodika obsahovat?

INF: víš co, je toho moc. Přemýšlím nad tím, že tady je zase potřeba spolupráce s odbornými zaměstnanci. Komunikovat společně i s klientkou. Ať sama řekne co a jak. Jde přece o to, že ona nejlíp zná svou situaci. Takže i její aktivní zapojení a pro nás je to třeba jak jí motivovat.

VÝZ: jdeme dál?

INF: určitě.

TO 8: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se přípravě klientky na propuštění?

INF: Určitě cíle, na jakým odsouzená dosáhla, tedy revize řešení dluhové problematiky, dále zhodnocení zajištěného sociálního zázemí, pracovního uplatnění, pokud v minulosti naplňovala rodičovskou roli, tak jak tomu bude také v civilním životě. Potom postupy k zabezpečení bydlení a práce po propuštění, to že dochází na výstupní poradenství a jestli jsou v týchle oblasti nějaký neziskovky co jí pomůžou.

VÝZ: ... doprovodky?

INF: jj, jako je Volonté nebo rubikon...

TO 9: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se navazování spolupráce s externími organizacemi?

INF: Oblasti možné spolupráce, vymezení pomoci ještě v penitenciárním prostředí, vymezení možnosti pomoci po VT. No a určitě pravidla pro spolupráci a myslím tím pro ně, pro ty neziskovky. A jak já jako zaměstnanec vím kdo ano a kdo ne.

TO10: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se kvalifikačním a jiným předpokladům SP?

INF: Zmínila bych určitě to nutné dosažení vzdělání, v oblasti sociální práce a celoživotní vzdělávání, stáže i zahraniční... Taky jestli je tam i nějaký věk. Nedávno jsme mluvili o tom, že někde v zahraničí je i hranice věková od kdy můžeš dělat sociální pracovníci. Bylo to tuším od 35 let.

VÝZ: jj, myslím, že jsme o tom mluvili i v Norsku, v Ullersmu.

TO11: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se zaškolování nových SP?

INF: Přesný postup práce od příjmu klientky, přes kontinuální práci s ní, po fázi výstupní. Každá fáze je velmi specifická, klientky mají tedy různé potřeby pomoci. Tedy nadefinování. Ale i jak to sociální pracovník sám vnímá...

VÝZ: jak to myslíš?

INF: ... jestli to nevnímá tak, že všechno zvládne a málo se ptá nebo je mistr světa... Chápeš?

VÝZ: jj, chápu.

TO12: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se počtu přidělených klientek na SP?

INF: Jedná se hlavně o pomáhající profesi, čili forma pomoci nemůže být nikdy úplně vymezena. Ze zkušeností však víme, že existuje jistá únosnost, co se týká počtu klientů, která je pro sociálního pracovníka ještě vhodná, aby byla pomoc kvalitní a efektivní a zároveň neohrožovala samotného sociálního pracovníka např. syndromem vyhoření. Já myslím, že tady je každý od vyhoření už krůček. Je to náročný. Problém pak je, když zaškoluješ a povinnosti ti zůstanou v plném rozsahu. To prostě nestíháš.

VÝZ: metodika by to ošetřila myslíš?

INF: no minimálně nějaký vymezení a pravidla by to uneslo...

TO13: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se požadavkům věznice pro další vzdělávání SP?

INF: Sociální pracovník musí vnímat a být znalý aktuální legislativy, ale také přístupů práce, určitě by tedy mělo být zachováno a dále rozvíjeno vzdělávání sociálních pracovníků. Myslím, že zejména v oblasti dluhové problematiky, ale také péče o dítě. Je dítě v ústavní, pěstounský... Věznice by sama měla vytvářet příznivé podmínky pro setkávání všech institucí, se kterými sociální pracovník v péči o klienta, komunikuje.

TO 14: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se dalšímu vzdělávání SP?

INF: Povinnost vzdělávat se a s dotčenými institucemi komunikovat a periodicky vyjadřovat své potřeby spolupráce, tímto ji zkvalitňovat.

TO15: Co by podle tebe měla obsahovat část metodiky věnující se prostředí a podmínkám spolupráce s klientkami ve VTOS.

INF: Hlavně jak je zajištěné bezpečí... Taky kde můžu s klientkou být, Jak se s ní můžu pohybovat po věznici.